

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΜΑΡΑΣΛΗΣ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πολυτελοῦς ἐκδόσεως τῶν ποιημάτων τοῦ ἔθνικοῦ μας ποιητοῦ Δ. Σολωμοῦ, δαπάναις τοῦ φιλογενεστάτου καὶ πατριωτικωτάτου ὁμογενοῦς κ. Γ. Μαρασλή, δημοσιεύομεν τὴν εἰκόνα τούτου μετὰ τὸ κάτωθι ἀνοιχτὸν φιλολογικὸν γράμμα τοῦ συνεργάτου μας κ. Χ. Βαρλέντη. Εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσιν αἱ ἔθνοφελέσταται γενναιοδωρίαι τοῦ κ. Μαρασλή. Ὑπὲρ τοῦ ἀνεξετηρημένου μεγάρου τῶν καλῶν τεχνῶν ἐδήλωσεν ὅτι προσφέρει 500,000 δραχμ. εὐθὺς μόλις ἐξευρεθῇ δημόσιον οἰκόπεδον πρὸς τοῦτο. Ἐπίσης ὑπὲρ τοῦ ἔθνικοῦ θεάτρου διέθεσεν 100,000, καὶ τὴν πρὸς παραστάσιν τῶν ἀρχαίων δραμάτων ἐταιρίαν συνέδραμε. Ἰδίως δὲ ἔχρμεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν ὑπὲρ τῆς νεωτέρας φιλολογίας μας φροντίδα τοῦ μεγάλου πατριώτου διὰ τῶν ἐκδόσεων τῆς ἡμωνύμου αὐτοῦ Βιβλιοθήκης, τὴν πιστοποιουμένην διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ. Εὐλόγως δὲ ὁ κ. Μαρασλῆς ἂν ἐξακολουθήσῃ τὸ ἔθνοφελές τουτο ἔργον δύναται νὰ θεωρηθῇ Μακίχνας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος.

ΑΝΟΙΧΤΟ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ

Ἡ ΝΕΩΤΕΡΗ ΜΑΣ ΠΟΙΗΣΗ

Κύριε Μαρασλή,

Ἡ νέα ἐκδοσις, ποὺ κάματε τῶν ποιημάτων τοῦ Σο-

λωμοῦ, δὲν ξέρω γιατί μοῦ γεννάει ἓνα μέγαν ἐνθουσιασμό. Λίγος καιρὸς ἐπέρασε, ποὺ ἔτσι πάλι εἶχα χαρὰ μετὰ τὴν ἐκδοσις, ποὺ ἐκάματε τῶν ποιημάτων τοῦ Μαρτζώκη. Ἴσως νὰ μοῦ συμβαίνει αὐτὸ, ποὺ εἶναι δύο βιβλία γραμμένα στὴν ζωντανή μας τὴ γλῶσσα, τὴν ἐθνική μας καὶ ποὺ ἀνήκουν στὴν νεώτερή μας ποίηση, γιὰ τὴν ὅποιαν ἴσα μετὰ τὴν ὦρα, κανένας σχεδὸν οὔτε βασιλεὺς, οὔτε κυβέρνησις οὔτε κανένας ἄλλος τὴν ἐννοιάστηκεν ὅσον ἔπρεπε. Καὶ νὰ, σοῦ στέλνω τώρα τὰ γκαρδιακά μου συγχαρητήρια μαζὶ μετὰ λίγες μου σκέψεις γιὰ τὴ νεώτερή μας ποίηση.

Τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια, ποὺ ἐβγήκαν ἔτσι μόνα τους ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ λαοῦ, κλειοῦνε βέβαια μέσα τους τὴ λατρεία τὴν ἀπλή καὶ ἀνεπιτήδευτη γιὰ κάθε ὁμορφιά τοῦ γύρω κόσμου, ἀλλὰ πρὸ πάντων κλειοῦνε μέσα τους τὸ ἀσβεστο μῖσος κατὰ τῆς τυραννίης, τὸ θαυματουργὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας, ὅλην ἐκείνην τὴ λαχτάρα τοῦ κλέφτη καὶ τοῦ ἀρματοῦλου γιὰ τὴν ἐλευθερίαν, ποὺ κατέληξε στὸν ἱερὸν ἀγῶνα τοῦ εἰκοσιένα καὶ ποὺ ἐξέσπασε στὸν ἀπαράμιλλον ἠρωϊσμὸ τῆς Νέας μας Ἑλλάδος· καὶ καθ'αὐτὸ τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια ἀνήκουν εἰς τὴν ἠρωϊκὴν ἐποχὴν, τῆς ὅποιας τὸ τέλος ἐσημανε ἀπὸ τὸν καιρὸ, ποὺ ἐκηρύχθη ἐλεύθερο βασίλειον ἢ Ἑλλάς.

Ἡ ἐλεύθερη πατρίδα μας ἀποκαμωμένη ἀπὸ τὸν μέγαν της ἀγῶνα ζητοῦσε ἀνάπαψιν, ζητοῦσε κάποιον βάλσαμο στοὺς πόνους της καὶ στῆς πληγῆς της, κάποιον πρηγορῖα στῆς συμφορῆς της καὶ σὰ σὲ δάφνη γυρμένη ἀπὸ κατῶ ἔπρεπε ν' ἀκούσῃ τὴ Λευθερίαν, νὰ γλυκοψάλῃ γύρω της ἑνωτὴ τὴν ἀκητόρη σπονδία της. Ἡ λιγώμενη καὶ ὀδυνηρὴ δὲν ἔχει πλὴν τὴν ἀκαταμάχητον ἡρώϊον τὸν δῆμονικὸν ἠρωϊσμὸν. Ἐθνοφελῆς τὸ τραγούδι ἔπρεπε νὰ παύσῃ καὶ νὰ θάψῃ τὴν εὐχὴν ἐπὶ τῇ καρδίᾳ μαζὶ μετὰ τὴν μεγάλην ἰδέαν ποὺ σφαιρὶ γιὰ τὴν πατρίδα καθε "Ἑλληνας ἐλεύθερος ἢ σκλάβος".

Τὸ τραγούδι ἔπρεπε ν' ἀλλάξῃ καὶ ἄλλαξε. Ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει ἡ νεώτερή μας ποίηση. Τὸ τραγούδι δὲν μποροῦσε παρὰ ν' ἀλλάξῃ καὶ ἔτσι μετὰ τὸ βάπτισμα τῆς Λευθερίας νὰ πάρῃ καὶ ἐκεῖνο τὸν ἀγέρα τῆς Τέχνης. Τὸν ἀγέρα τῆς Τέχνης δὲν μπορούσαν βέβαια νὰ δώσουν στὸ νέο τραγούδι τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια. Τὰ ἰδανικὰ τῆς δημοτικῆς ποίησης, τὸ παληκάρι, τὸ λημέρι, τὰ καπετανάτα, ἡ κλεφτουριά, ἡ ἀνυπόταγτη ζωὴ τοῦ βουνοῦ κτλ. δὲν ἦταν δυνατόν νὰ παραμείνουν ὡς ἰδανικὰ τοῦ ἐλεύθερου καὶ συνταγματικῆς πολίτου Ἑλλήνα. Ἡ συνέχεια τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ποὺ τὴν θεωροῦν μερικοὶ μας καθῆκον μάλιστα, βέβαια πρέπει νὰ εἶναι ματαιοπονία, παρηγόρησις τῆς ἐποχῆς μας καὶ

πραγματικῶς ὀλωσδιόλου ἀκατόρωτον. Ἡ μίμηση αὐτῶν θὰ εἶναι πάντα δουλική καὶ κάθε αἴσθημα πατριωτικὸ σημερινὸ κατώτερο ἀπὸ ἐκεῖνο, ποῦ δειχνεῖται στὰ δημοτικὰ μας τραγούδια. "Ὅ,τι ἐξύμνησαν, ὅ,τι ἐλαχτάρισαν τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ ὑπερβῆ σημερινὸς μας ποιητής· ἐπὶ τέλους ὅ,τι εἶπαν ἐκεῖνα δὲν ξαναλέγεται.

Τὸ νέο τραγούδι ἔπρεπε σὰ μικρὸ βυζαντινὸν ποῦ βυζάξῃ τὸ γάλα τῆς δημοτικῆς ποίησης τῆς μάνας του γιὰ νὰ τραφεῖ καὶ νὰ μεγαλώσῃ καὶ ν' ἀνοιξῇ τὸ στόμα του νὰ μιλήσῃ, μὰ τοῦ ἔπρεπε ὅμως ἄλλος δάσκαλος γιὰ νὰ τοῦ ἀνοιξῇ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του, νὰ τοῦ δώσῃ τὴ γνώση καὶ τὸ νοῦ, τοῦ ἔπρεπε ἄλλος δάσκαλος, ἡ Τέχνη ἢ κοσμοπολίτισσα, ἀδιάφορο ἀπ' ὅπου κι' ἂν ἐρχότανε. Καὶ ἡ πατρίδα μας, ἡ πατρίδα τῆς Τέχνης μιὰ φορὰ, ποῦ χάρισε τὸν ἀγέρα τῆς Τέχνης παλαιὰ στὸν Βιργίλιο καὶ τὸν Ὀράτιο καὶ σ' ὅλον τὸν κόσμον, φτωχὴ τώρα κι' ἀκάτεχη χωριαιοπούλα ἐπῆρε τὸν ἀγέρα τῆς Τέχνης πρῶτα-πρῶτα ἀπὸ τὴν Ἰταλία, ὅπου ἡ Τέχνη εἶχε στήσῃ τὸ θρόνον της καὶ ἀστραφτοκοπούσεν ὀλόγυρα της μὲ τὴν οὐράνια λάμψη τοῦ Πητράρχη καὶ μὲ τὴν καταχθόνια φωτοπλημμύρα τοῦ Δάντη. Ἡ τέχνη ὠμίλησε μὲ τὸ στόμα τοῦ Σολωμοῦ στὴν Ἑλλάδα. Μὲ τὸ Σολωμὸ ἡ γλῶσσα ἡ ἑλληνική, ἡ γνήσια, ἡ ἐθνική μας, ἡ ζωντανή, ποῦ μᾶς ἔδωσε τὴ Λευθεριά, ποῦ εἶναι κι' αὐτὴ σὰν τὴ Λευθεριά

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,

ἡ γλῶσσα τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ ἐπῆρε τὰ φτερά τῆς Τέχνης.

Δὲ θὰ βρῆτε ἓνα στίχο τοῦ Σολωμοῦ, ποῦ νὰ μὴ σὰς θυμίσῃ ἄλλο στίχο μεγάλου Ἰταλοῦ ποιητῆ. Αὐτὸ τὸ ξέρουν καλὰ ὅσοι ψάχνουν καὶ ἀνασκαλεύουν γιὰ νὰ φωτίσουν τέτοια ζητήματα καὶ ὅμως ποῖος τοῖμαίε νὰ πῆ, πῶς ὁ Σολωμὸς δὲν εἶναι ὁ ἐθνικός μας, ὁ ἑλληνικώτερος ποιητής; Ἐδῶ εἶναι τὸ μυστήριον τῆς Τέχνης, ποῦ δὲν μποροῦν νὰ νοιώσουν μερικοί. Καὶ ἀκούε νὰ φωνάζουν· μίμηση, ξερομανία, καὶ τοῦτο καὶ ἐκεῖνο. Βέβαια πολλές κατηγορίες ἔχουν τὸν τόπον τους στὸν ψευτικὸ ποιητῆ, στὸν ἀληθινὸν ὅμως καμμία. Στὸν ἀψυχο καὶ ἀτεχνο ποιητῆ ἡ μίμηση καὶ ἡ ἀντιγραφή, θὰ φανοῦν ἀμέσως, θᾶνα πράγματα προσκολλητὰ, στολίδια ποῦ δὲ θὰ τοῦ ταιριάζουν, ποῦ δὲ θὰ συμφωνοῦν μὲ τὸ ὄλον. Μὰ ὁ ἀληθινὸς τεχνίτης, ποῦ ἔαχε αἱμά του καὶ ψυχὴ κάθε μεγάλο ἔργο, ἐκεῖνο ποῦ θὰ βγάλῃ μιὰ μέρα ἀπὸ μέσα ἀπ' τὴν καρδιά του, μὲ ὄσσην κι' ἂν παρουσιάζῃ στὰ καθέκαστα ὁμοιότητα μὲ ἄλλα ἔργα κι' ἂν μᾶς θυμίσῃ ἐκεῖνα καὶ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ μᾶς τὰ θυμίσῃ, τὸ ἔργο του αὐτὸ θὰ εἶναι δικό του, τὸ ὄλον του θὰ εἶναι ὄλωσδιόλου διαφορτικόν, θᾶξῃ κᾶποιον γινώρισμα γενικόν, ποῦ θὰ τὸ ξεχωρίζῃ ἀπὸ τὰ ἄλλα, θὰ ἔχῃ μιὰ σφραγίδα νέα τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ ποιητῆ. Κάθε ἀληθινὸς ποιητῆς κᾶτι ἔχει νὰ προσφέρῃ στὸ βωμὸ τῆς Τέχνης,

κᾶποιος τοῦ ἀπομένει πέπλος ποῦ σκεπάζει κᾶτι ἄγνωστον στὸ κόσμον τοῦ ὠραίου, ποῦ μὲ δειλὸ χέρι θὰ μᾶς τὸ ἀποκαλύψῃ.

Ἦταν δυστύχημα γιὰ τὴ νεώτερή μας ποίηση ποῦ μαζῆ σχεδὸν μὲ τὸ Σολωμὸ ἐβγήκαν καὶ οἱ δάσκαλοι καὶ μὲ τῆς φωνῆς τους καὶ τοὺς ἀφορισμούς τους γιὰ τὴ δημοτικὴ γλῶσσα, ἐσκέπασαν τὴ φωνὴ τοῦ ποιητῆ καὶ τῆς Τέχνης. Οἱ δάσκαλοι ἐπῆραν στὸ λαιμὸ τους τόσους καὶ τόσους ποῦ μποροῦσαν νὰ κάμουν κᾶτι γιὰ τὴ νεώτερή μας φιλολογία. Τὰ θύματα τῶν δασκάλων εἶναι ὅλοι ὅσοι ἔγραψαν ποιητῆς στὴν καθαρῆς, σὰ νὰ μὴν αἰσθανόντουσαν βαθεῖα αὐτὰ ποῦ ἔγραφαν, ἀφοῦ τὰ ἔγραφαν στὴν καθαρῆς, αὐτὸ σώνει καὶ αὐτὸ μού φαίνεται πῶς εἶναι ἡ τρανώτερη ἀπόδειξη.

Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ περάσουν κάμποσα χρόνια, νὰ γίνουν τόσοι καὶ τόσοι θύματα τῶν δασκάλων γιὰ νὰ φθάσῃ ἡ νεώτερη μας ποίηση στὸ σημεῖο, ποῦ βρίσκεται σήμερα, ποῦ νὰ μὴν ὑπάρχει πλέον κανεὶς νὰ γράφῃ στίχους στὴν καθαρῆς γλῶσσα. Μᾶς ὅμως σ' αὐτὸν τὸν κίβρο ἡ νεώτερη ποίηση πᾶρα πολὺ ἐπροόδεψε. Λαμπροὶ καὶ φωτεινοὶ δρόμοι ἀνοίχτηκαν γύρω μας, δρόμοι τῆς Τέχνης ἀπὸ τοὺς ἀξίους διαδόχους τοῦ Σολωμοῦ. Μὰ σὰ νὰ μᾶς καταράστηκε κανένας δυὸ, τρία χρόνια, τώρα τελευταῖα, ἔξαφνα ἡ νεώτερη μας ποίηση ἐσκέλωσε ἀπάντεχα ἀπάνω στὸ γοργοτάξειδόν της. Τί ἦταν; Ἡ βία ἡ παιδιὰτικὴ μερικῶν μας ποιητῶν, ἡ ἀγωνία, ἡ μεγαλομανία ποῦ τοὺς ἐπνιγε γιὰ τὴ δόξα, κᾶποιος φανατισμὸς ἄκρατος γιὰ τὴ δημοτικὴ μας γλῶσσα, σ' ἐποχὴ ποῦ δὲν εἶχε ἀνάγκη, γιὰτὶ εἶχε πλεῖα νικήσει καὶ θριαμβέψῃ κατὰ τῶν δασκάλων. Καὶ ὅλα αὐτὰ γενήκαν μαῦρο σύγνεφο βαρὺ ποῦ πλάκωσε τὴ νεώτερη μας ποίηση. Μιὰ μέρα ἀνοίχτηκε μιὰ σχολὴ ποιητικῆ, ἀπαράλαχτα ὅπως ἀνοίγεται ἓνα ἐκλογικὸ σαλόνι καὶ γίνηκε ἡ ψηφοφορία ἀκόμα στὸ "Ἄστυ" γιὰ νὰ ἐκλέξουν τὸ μεγαλειότερο τους ποιητῆ. Τὸ κόμμα τὸ ποιητικὸ διαφημίζει τοὺς φίλους του, ὁ ἓνας βραβρίζει τὸν ἄλλο μὲ τὰ μεγαλιότερα ὀνόματα τῶν ξένων ποιητῶν. Μᾶς σ' ἐκεῖνο τὸ τρελλὸ καὶ παιδιὰτικο μεθύσι τῶν ποιητῶν μας γελᾶει ὅλος ὁ κόσμος. Καὶ τί ἐβγήκε ἀπὸ ὅλην αὐτὴ τὴ φασαρία καὶ πρὸ πάντων ἀπὸ τὸ φανατισμὸ γιὰ τὴ γλῶσσα τὸν τυφλὸ; Τὰ γέλοια τοῦ κόσμου καὶ ἡ μαλλιαρῶσύνη, ὡς τὸ σημεῖο ποῦ ὅ,τι κι' ἂν ἐβγαίνε γραμμὸν στὴ δημοτικὴ μας γλῶσσα, νὰ κινδυνεύῃ νὰ θεωρηθῇ μαλλιαρό, δηλ. ἀκατανόητο· γιὰτὶ διότι μερικοί, ποῦ δὲν τὴν ξέρουν καλὰ-καλὰ τὴ δημοτικὴ μας, ποῦ δὲν τὴν ἔμαθαν ὅσο ἔπρεπε, ὄχι μόνον θέλησαν νὰ τὴν γράψουν, ἀλλὰ θέλησαν νὰ βγοῦν καὶ δάσκαλοι της κ' ἐβλεπε αὐτοὺς τοὺς κυρίους, πῶς τὴν ἀπλούστερη ἐννοία τὴν καταντοῦσαν γελοία ἢ μὲ παράξενες καὶ ἀχρηστες λέξεις ἢ μὲ ἰδιώματα γλωσσικὰ σπάνια καὶ ἀνακατωμένα μ' ἓνα διαβολικὸν τρόπο μὲ ἄλλα καὶ τέλος μὲ κᾶτι κακοσυνθεμένους λέξεις, ποῦ νὰ τῆς ἀκούσῃ κανεὶς τὸν πιάνουν τὰ γέλοια θᾶξῃ. Γιατὶ

δὲν πιστεύω πῶς ἡ μεγάλη τους τέχνη, τὸ ὠραῖον καὶ τὸ ὑψηλὸν ποῦ παρουσιάζουν, πῶς αὐτὰ στενοχωροῦν τοὺς πολλοὺς καὶ τοὺς κάμουν νὰ ἀγανακτοῦν. Διαβάζετε ἔξαφνα:

«Ὁ θεὸς βοήθῃς μας καὶ σκετὸς γαραήμερα κα βράδουα».

Σ' ἓνα στίχο βρίσκετε ἔξαφνα δυὸ λέξεις γνωστὲς μόνον σὲ μερικοὺς χωρικοὺς, ἀγνωστες δὲ ὀλωσδιόλου σὲ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἑλληνας.

Τὸ σκετὸς καὶ τὸ γαραήμερα.

Μὰ τότε καταντάει ὁ ποιητῆς λεξικογράφος. Μὰ ὅση μεγάλη ἀξία καὶ ἂν ἔχῃ ὁ θησαυρὸς τῆς δημοτικῆς, οἱ τύποι οἱ ἀγνωστοί, οἱ λέξεις, μού φαίνεται πῶς εἶναι μὲ γὰρ σχολαστικότητος νὰ κάμῃ κατάχρηση σ' αὐτὰ ὁ ποιητῆς. Ἄπειρα μπορούσα νὰ σὰς φέρω παραδείγματα αὐτῆς τῆς φθερῆς μανίας ποῦ βλάπτει καὶ ποῦ καταντάει ὁ ποιητῆς νὰ ἔχῃ γιὰ ἰδανικὸν του περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, λέξεις κακοσυνθεμένες, λέξεις καὶ τύπους μόνον, ποῦ κάμουν τὴν γλῶσσά του ἔτσι πλαστή, ἄψυχη, συνθηματικὴ, μαλλιαρὴ καθὼς τὴν ἐβόφτισαν.

Καὶ δὲν πρέπει νὰ κκοφανῆ σὲ κανένα ἢ παρατήρηση αὐτῆ, γιὰτὶ καὶ ὁ Ψυχάρης ποῦναι γλωσσολόγος καὶ ποῦ βγήκε δάσκαλος στὴ δημοτικὴ μας, πολλές φορές μᾶς τὰ ζαβώνει καὶ μᾶς γράφει π. χ. Ὁ Παρθενός· καὶ ὁ Σολωμὸς ὁ τρομερώτατος ἐχθρὸς τῶν δασκάλων, σὰ νᾶταν δάσκαλος σ' ἓνα στίχο τοῦ ἔγραψε τετρομασμένη. Τὰ σφάλματα πρέπει νὰ χτυπιῶνται δυνατὰ γιὰ νὰ μὴ περπατοῦμε στὰ κουτουροῦ.

Καὶ δὲν εἶναι ἀλήθεια, πῶς ὁ κόσμος, οἱ πολλοὶ, γελοῦν μὲ τῆς ἰδέες αὐτῶν τῶν ποιητῶν μας καὶ γιὰ τὴν τεχντροπία τους, γελοῦν μὲ τὴ γλῶσσα τῶν ποιητῶν αὐτῶν περισσότερο, ποῦ εἶναι καὶ ἡ ἴδια τους γλῶσσα καὶ ποῦ τὴν λατρεύουν, ἀλλὰ τί θέλετε νὰ κάμουν, ὅταν βλέπουν νὰ τὴν ντύνουν σὰ μασκαρατὰ ἀποκρηάτικη; Δὲ σὰς φαίνεται πῶς στὴν ἐκφραση πρὸ πάντων, στὴ γλῶσσα, ἡ Τέχνη παίζει τὸ μεγαλιότερό της ρόλο; Μιὰ ὑπόψια μὲ τυραννάει πῶς θ' ἀργήσομεν ἀκόμα νὰ νοιώσωμε τὴ μεγάλη Τέχνη στὸν τόπον μας νὰ γιορτιάξῃ σὰν καὶ μιὰ φορὰ στὴν ἀρχαιότητα, ποῦ νὰ μπορῆ γιὰ κάθε τησείδος, γιὰ κάθε της καπρίτσιο νὰ μεταχειρισθῇ μ' ἐντέλεια τὴ δημοτικὴ μας γλῶσσα. Μήπως αὐτὴ ἡ ἐποχὴ θᾶξῃ, ὅταν γίνῃ ἐπίσημη γλῶσσα, ἡ γλῶσσα ἡ δημοτικὴ, ποῦ δὲ θὰ ὑπάρχουν οἱ σημερινοὶ σχολαστικοὶ τύποι τῆς καθαρῆς καὶ στὸ θέατρο, στὴν ἐκκλησία, παρτοῦ, θὰ βασιλέψῃ ἡ ζωντανὴ γλῶσσα καὶ ὄχι ἡ νεκρή; Κανένας πολιτισμὸς καὶ καμμία γλῶσσα στὸν κόσμον δὲν ξαναῆρθε πάλιν ἡ ἴδια. Μᾶς τὸ λέγει ἡ ἱστορία· καὶ ὁ φανατισμὸς τῆς περισσότερας φορές κάμνει τὰ μεγαλιότερα ἐγκλήματα, μὲ τὴν πεποιθήση, πῶς κάμνει τὸ ἱερώτερον χρέος. Ἡ ἐξέλιξη εἶναι νόμος ἀγραφὸς γιὰ ὅλα τὰ πράγματα. Στὸν ἐρχομὸ τῆς μεγάλης ἐκείνης ἡμέρας ἔχει νὰ κάμῃ πολὺ καὶ ἡ δουλειὰ ἡ δική μας, ἡ δουλειὰ ἐκείνων, ποῦ γράφουν καὶ λατρεύουν τὴν Τέχνη.

Χρειαζεται, μού φαίνεται, σεβασμὸς γιὰ τὴν Τέχνη, μὰ καὶ ἄλλος τόσος σεβασμὸς γιὰ τὴ γλῶσσα τὴ δημοτικὴ μας, μεγάλη προσοχὴ στὸ διάλεγμα της καὶ στὸ ξεκαθάρισμα της

Σ' αὐτὴ τὴ δουλειὰ βέβαια δὲ θὰ μᾶς βοηθήσῃ κανένας ἄλλος, ὅσο αὐτὸς ὁ λαὸς, ὁ λαὸς, ποῦ μᾶς ἔδωσε ὁ ἴδιος τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ὅσους λίγους θυμαστὰς καὶ ἂν εἴρῃ ἓνας ποιητῆς, ποῖος μπορεῖ ν' ἀρνηθῆ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ βρεθοῦν αὐτοὶ οἱ λίγοι μέσα στὸ λαόν; Τὸ αἴσθημα τοῦ καλοῦ βέβαια δὲν τῶχουν οἱ λογιώτατοι.

Πιστεύω ὅμως ὁ μεγάλος αὐτὸς καὶ τυφλὸς φανατισμὸς τόσο γιὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα καὶ λέξεις, ὅσο γιὰ νέες κάθε τόσο θεωρίες γιὰ τὴν Τέχνη, πῶς ἔληξε πλέον καὶ ἡ νεώτερη μας ποίηση θὰ τραβήξῃ πάλιν τὸ δρόμον της μπροστὰ καὶ θᾶξῃ τὴν πικρὴ πάντα ἐνθύμηση, πῶς ἐσύρθηκε δίκαια ἢ ἀδίκαια μιὰ μέρα στοὺς δρόμους κι' ἄκουσε περιγελάσματα, ποῦ δὲν τῆς ἔμοιαζαν.

Καὶ ἓνα ἄλλο πιστεύω ἀκόμη, κ. Μαργαλιῆ, πῶς τὴν ἴδια ἀγάπη, ποῦ δεῖξατε γιὰ τοὺς δυὸ ποιητὰς τῆς νεώτερης Ἑλλάδος, καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀξίους ποιητὰς μας θὰ δεῖξετε καὶ τότε ἡ ἱστορία τῆς νεώτερης φιλολογίας μας μὲ χρυσὰ γράμματα θὰ γράψῃ τὸνομά σας.

Ἄθῃνα, 16 Σεπτεμβρίου 1904.

Ὁ δικός σας
Χρῆστος Βαρολέντης

ΑΠΟ ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑ «ΠΑΡΑΞΕΝΑ»
ΤΟΥ MAX NORDAU

Ἡ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ

«Ζωντὸν αἶσθημα μελλουσῶν εὐνοιῶν» ὄρισεν Ἄγγλος τις σατυρικὸς τὴν εὐγνωμοσύνην δίδων ὑπὸ μορφήν ἀσειδίπτος, τὴν οὐσίαν τοῦ αἰσθήματος τούτου. Διότι εἰς ὅλους τοὺς ὑγειῶς αἰσθανομένους τὴν εὐγνωμοσύνην, ὑπάρχει σαφὴς ἢ σκέψις τῶν ἐνεργειῶν τοῦ μέλλοντος, ἢ ἔάν αὐταὶ δὲν ὑπάρχουν οὔτε ἐλπίζονται τότε ἢ εὐγνωμοσύνη θὰ εἶνε ἀνάγκη ὀργανικῆς καὶ κληρονομικῆς ἕξεως, Νομίζω μετὰ τῶν φιλοσόφων τῆς ἐξελίξεως Darwin, Spencer, Bain, ὅτι ὅλα τ' ἀνθρώπινα αἰσθήματα ἔχουσι τὴν γένεσιν αὐτῶν εἰς τὴν χροσιμότητα διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ γένους, καὶ ὅτι ἢ εὐγνωμοσύνη κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς πρώτους ἀνθρώπους δὲν ἐχρησίμευεν εἰς τίποτε καὶ συνεπὸς δὲν ἰδύνατο νὰ ὑπάρξῃ διὰ νὰ ἐκτυλιχθῇ διὰ τῆς κληρονομικότητος μέχρις ἡμῶν. Ἄλλ' ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης σπηρίζεται ὅλη ἡ θρησκευτικὴ λατρεία τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων, μόνον καὶ μόνον διότι ἢ εὐγνωμονοῦσα καὶ πιστεύουσα ἀνθρωπότης ἐλπίζει εἰς τινα μελλουσῶν ἐν τῇ ζωῇ ἢ καὶ μετὰ θάνατον εὐεργεσίαν. Διὰ τοῦτο ὅλον ἐν παύσει ἢ λατρεία τῶν ἡρώων, διὰ τὸ συμφέρον γινομένη τῶν ἐπιζώντων ἀπογόνων, καὶ ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς λατρείας αὐτῶν, ὡς εὐναρκώσεων τῶν ἀρετῶν ἐκείνων

αίτινες διὰ τῆς ὑποβολῆς διαπλάσσουν τὸν λαὸν καὶ διὰ τῆς ἐκτελέσεως καὶ μιμήσεως ὠφελοῦσιν αὐτόν.

Τὸ πνεῦμα ἐπιτελεῖ τὰ μεγάλα αὐτοῦ ἔργα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, διότι εἶνε ἵναγκασιμὸν ἔνεκεν ἀναποδράστου ὀργανικῆς παρορμήσεως νὰ τὰ ἐπιτελέσῃ, καὶ οὐχὶ διὰ νὰ εὐτυχήσῃ τὰ πλήθη, καθὼς καταρρεῖ ὁ καταρράκτης ἔνεκεν νομῶν ὑδραυλικῶν καὶ οὐχὶ ὅπως οἱ παρὰ τὰς ὄχθας ἄνθρωποι ἐπωφεληθῶσι τῆς κινητηρίου αὐτοῦ δυνάμεως.

Ὡστε ἡ εὐγνωμοσύνη τινὸς πρὸς ἄλλον ἀποκλείεται ἐκ τῶν σημερινῶν συνθηκῶν, ὡς ψυχικὴ ἐκδήλωσις ἀφιλοκερδῆς, ἀπληλαγμένη πάσης ἐλπίδος εὐεργεσιῶν, ὠφελοῦσα τὸν εὐγνωμονούμενον καὶ οὐχὶ τὸν εὐγνωμονοῦντα καὶ συνεπῶς γίνεται ζήτημα καθαρῶς οἰκονομικόν. Εὐγνωμοσύνη ἄνευ συμφέροντος εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ διότι δὲν στηρίζεται ἐπὶ ἀνθρωπολογικῆς βάσεως. Ἡ μεγαλοφυΐα, ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς ὁποίας τὸ γένος ζῆ, ἥτις ἐπιτελεῖ ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν πρόοδον αὐτοῦ καὶ ἥτις παριστᾷ τὸ σχεδιογράφημα πάσης νέας ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπότητας, δὲν σκέπτεται τὴν εὐγνωμοσύνην, ἀλλ' εὐρίσκει τὴν μόνην αὐτῆς ἱκανοποίησιν εἰς τὸ γεγονὸς καθ' ὃ δρῶσα καὶ δημιουργοῦσα ἀναπτύσσει τὰς ἀνωτέρας αὐτῆς ιδιότητες, καὶ λαμβάνει ζωηροτάτην καὶ ἡδονικωτάτην συνείδησιν τῆς πρωτοτύπου αὐτῆς ζωῆς. Τὸ πνεῦμα αἰσθάνεται τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ «ἐγώ», θωπεύεται δὲ πολλακίς ὑπὸ τῆς ἰδέας τῆς ἀθανασίας, ἥτις κατὰ τὸν Klopstok εἶνε **ὠραία ἰδέα** ἥτις ὅμως εἶνε κάτι ὀλιγώτερον, εἶνε μία εἰκὼν τῆς φαντασίας, μία σκιὰ τῆς ἰδίας προσωπικότητος προβαλλομένη εἰς τὸ μέλλον, ὡς τὸ δένδρον κατὰ τὴν δύσιν, ῥίπτει μακρὰν εἰς τὴν κοιλάδα τὴν σκιάν του, ἥτις ἐξαφανίζεται ἅμα κοπῆ τὸ δένδρον. Ἡ ἰδέα τῆς ἐνδόξου ἐπιζῶντος τοῦ ὀνόματος γεννᾷται ἐκ τῆς αὐτῆς πίστεως εἰς τὴν ἀτομικὴν μετὰ θάνατον ὑπαρξίν καὶ εἶνε ἡ ἐπανάστασις τοῦ ὑπάρχοντος καὶ σκεπτομένου ἀτόμου κατὰ τῆς ἰδέας τῆς ἀνυπαρξίας. Ὁ ἀνὴρ ὅστις ἐξυπηρετήσῃ τὸν λαόν του ἢ τὴν ἀνθρωπότητα ματαίως ποθεῖ τὴν συνέχειαν τῆς ζωῆς του ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἀδυνατοῦσι νὰ διατηρήσῃ ἐπὶ πολὺ ἀναμνήσεις ὀνομάτων. Τὰ ἐνδοξώτερα τούτων μέλη εἶνε ἡλικίας 10 χιλ. ἐτῶν, ἥτις ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπότητος ἢ τῆς γῆς μόλις εἶνε μηδερμινή. Μόνον ὅταν οἱ ἀπόγονοι ἔχουσι συμφέρον νὰ διατηρῆται ἡ μνήμη τῶν ἀρχηγῶν βασιλικῶν οἰκῶν π.χ. ἢ θρησκευτικῶν αἱρέσεων, μόλις τότε κατορθοῦται ν' ἀνασταλῆ ἐπὶ μικρὸν ὁ αἰώνιος νόμος τῆς ἀγνώμονος λήθης τοῦ λαοῦ. Εἶνε λυπηρὸν τὸ θέαμα τῶν ἀγωνιζομένων ἀνθρώπων διὰ λίθων, μνημείων καὶ ἐπιγραφῶν τοῦ ὀνόματος τῶν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ βιβλία, τὰγάλματα ἢ τάνάκτορα, δι' ὧν κραυγάζεται ἐπὶ χρόνον μακρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι οἱ φέροντες τὰ ὀνόματα ταῦτα ἦσαν μεγάλοι καὶ δικαιούνται τοῦ εὐγνωμονοῦντος σεβασμοῦ τῶν ἐπιγενομένων. Μολα ταῦτα ἢ λήθη ἐξαπλοῦται εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀνθρώπων λίαν φυσικῶς διότι

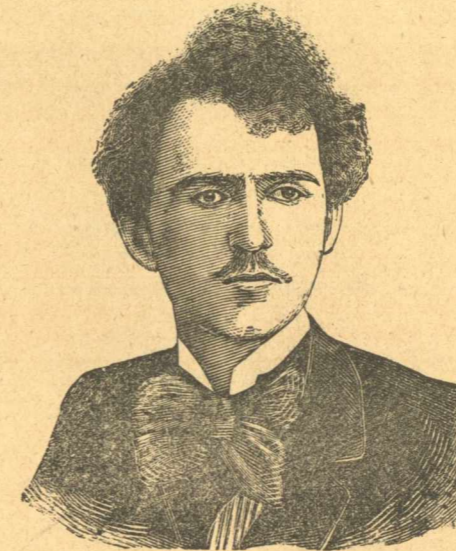
τὸ ἄτομον δὲν ἔχει ἀξίαν τινὰ εἰμὴ ἐὰν τὸ τυγχάνον διὰ τὸ ὅλον καὶ τὴν φύσιν ἀπλῶς μία μήτρα ἐντὸς τῆς ὁποίας πρὸς στιγμὴν ἡ ἐξελισσομένη ὕλη ἐγεινεν ἐμφυχος, διὰ νὰ ἐκλείψῃ κατόπιν καὶ λησμονηθῆ μετὰ τὴν ἐξέλιξιν. Καθὼς δὲ τὸ μόνον ἀθάνατον ἐν τῷ ἀτόμῳ εἶνε τὸ γόνιμον αὐτοῦ στοιχεῖον τὸ ἐξακολουθοῦν νὰ ζῆ εἰς ἀνεξαρτήτους ὑπάρξεις μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ γεννήτορος, οὕτω καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ ἀτόμου τὸ γόνιμον στοιχεῖον τῆς ἠθικῆς του προσωπικότητος ζῆ ἐπὶ μακρὸν εἰς τὰς ἰδέας καὶ τὰ παραχθέντα πνευματικὰ ἔργα, τὰ ἐμπνέοντα καὶ ἐμφυσῶντα ζωὴν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἀφ' οὗ ἔχει ἡδὴ ἀποθάνει ὁ πνευματικῶς γεννῆτωρ. Ὁ ἀρχαῖος μῦθος τοῦ Κρόνου καταβροχθίζοντος τὰ τέκνα του ἀντιστρόφως παριστᾷ τὸ σκληρὸν ἀλλὰ πάροχον καὶ ὠραῖον γεγονός τῆς φύσεως, καθ' ὃ τὸ γεννηθὲν ἄτομον διαωνίζον τὸ οὐσιῶδες στοιχεῖον τῆς προγονικῆς ζωῆς προβάλλεται εἰς τὸ φῶς ἐνόσω ὁ πρόγονος βυθίζεται εἰς τὸ σκότος. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν, καθ' ἣν, ἐνῶ ζῶμεν καθ' ἐκάστην εἰς τὴν ζωὴν ἡν μᾶς ἐδημιούργησαν αἱ μεγάλαί διάνοιαι αἵτινες ἀνεκάλυψαν π.χ. τὸ πῦρ, τὸν ἀτμὸν, τὸν ἠλεκτρισμὸν, τὸ τηλεφῶνον καὶ τὸν τηλεγράφων, τοὺς σιδηροδρόμους κλπ. μόλις ἐνθυμούμεθα τοὺς Scemmering, Oersted, Ampère, Graham Bell, Edison, Papin, Watt, Stephenson οἵτινες βεβαίως ἐντὸς ὀλίγων αἰώνων θὰ λησμονηθῶσι καθὼς θὰ λησμονηθῶσι καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ μεγάλοι ἄνδρες τῆς πολιτικῆς, τῆς νομοθεσίας, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν.

Ματαίως τὰ μεγάλα πνεύματα γράφουσι τὰ ὀνόματά των εἰς τὰς ἀθανάτους δέλτους, ἃς θὰ διασκορπίσῃ τὸ μέλλον εἰς τὴν λήθην, πέμπον τὸν Goethe καὶ τὸν Shakespeare νὰ συναντήσωσι τὸν συγγραφέα τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰώβ, μολοντί ὁ Φάουστ καὶ ὁ Ὁθέλλος θὰ συγκινοῦσι τοὺς ἀνθρώπους ἀκόμη ἐπὶ μακρὸν. «Τὰ ἴχνη τῆς ἐπιγείου διαμονῆς μου, δὲν θὰ σβεσθῶσιν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα» λέγει παρηγορούμενος ὁ Φάουστ, καὶ ἔχει φιλολογικὸν μόνον Δίκαιον.

Ἡ πολιτικὴ οἰκονομία καθήρσεν ὡς ἀξίαν καὶ τιμὴν τῶν πραγμάτων, οὐχὶ τὸ ἀπαραίτητον αὐτῶν ἀλλὰ τὸ εὐαπόκτητον ἢ μὴ τούτων. Ὁ ἀὴρ εἶνε ἀναγκαῖος καὶ πολῦτιμος ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀξίαν διότι εὐκόλως ἀποκτάται, καθὼς καὶ πᾶσα πνευματικὴ παραγωγή, πᾶσα ἀλήθεια, πᾶσα ἐφεύρεσις καὶ πᾶν καλλιτεχνικὸν ἀριστούργημα τῶν μεγάλων ἀνδρῶν δύναται, ἀφ' οὗ ὀργανώσῃ καὶ τροποποιήσῃ τὰς συνθήκας τῆς ζωῆς, ν' ἀπολαύεται ὡς ὁ ἀὴρ, χωρὶς νὰ παρίσταται ἀνάγκη εὐγνωμοσυνῶν. Ὅθεν καὶ οἱ ἐργαζόμενοι διὰ τὰ πλήθη δὲν πρέπει νὰ παραπονοῦνται διὰ τὴν λήθην αὐτῶν μολοντί μεταχειρίζονται τὰς ἐφευρέσεις των, μολοντί οἰκοῦσι τὴν Ἀμερικὴν καὶ λησμονοῦσι τὸν Κολόμβον, διότι ὁ ὀργανισμὸς των παρήγαγε τὰ δημιουργήματά του, ὡς ἡ μήτηρ τὸ τέκνον, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνοντο νὰ τὰ κρατήσωσιν ὠριμα ἐντὸς των ἐπὶ πλέον. Ἄλλως τε ἐκάστη μεγαλοφυΐα ἱκανοποιεῖται ἀπαύστως διότι ἐργαζο-

μένη ἐπωφελεῖται τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων, οἵτινες προηγήθησαν τόσα μεγάλα ἐπιτελέσαντες διὰ νὰ λησμονηθῶσι.

Εἶνε δίκαιον ἐπομένως ὅπως καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἐκφράσωσι τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς τοὺς λησμονηθέντας προσκόπους τῆς ἀνθρωπότητος, χρησιμοποιοῦντες τοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποίους ἀφῆκαν. Οἱ κληρονόμοι οὕτως εὐγνωμονοῦσι. Ἡ μεγαλοφυΐα ἐχρησιμοποίησε τινὰ ὑπάρχοντα πνευματικὰ ἀγαθὰ ὧν ἐλησμονήθησαν οἱ ἀποθανόντες κάτοχοι καὶ συνεπῶς διατί νὰ μὴ παρηγορηθῆ ἀπὸ τὰγαθὰ ἅτινα θέλει καὶ αὐτὴ παραγάγει, ἐὰν ληφθῶσιν ἄνευ ὀνόματος ἄνευ σημειώσεως εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς ἀνθρωπότητος καὶ αὐξήσωσι τὸν θησαυρὸν αὐτῆς ; **Στ. Ζωγραζίδης**

N. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Ὁ ἐμπνευσμένος μύστης τοῦ ἀρχαίου δράματος, διακριθεὶς ἐν τῇ ἀπαγγελίᾳ καὶ τῇ ὑποκρίσει τοῦ δυσχερεστεροῦ των χαρακτήρων τοῦ ἀρχαίου θεάτρου, τοῦ Οἰδίποδος Τυράννου τοῦ Σοφοκλέους, κατὰ τὴν τελευταίαν πανηγυρικὴν καὶ ἐθνικὴν προτιμῆν των Ρουμάνων φοιτητῶν διδασκαλίαν τοῦ δράματος τούτου, καὶ ἦν τοσοῦτος ἥτο ὁ ἐνθουσιασμὸς αὐτῶν ὥστε μετὰ τὸ τέλος τῆς διδασκαλίας ἀποζεύξαντες τοὺς ἵππους τῆς ἀμάξης, ἐφ' ἧς ἔβαιναν ὁ κ. Κυριακίδης, ἔσυραν αὐτὸν ἐπὶ μακρὸν διάστημα ἐν μέσῳ τῶν ἐπευφημιῶν τοῦ πλήθους.

Ὁ κ. Κυριακίδης, μετ' ὀλίγον διδάκτωρ τῆς Φιλολογίας, εἶνε ὁ μογλὸς τῆς Ἐταιρείας πρὸς διδασκαλίαν ἀρχαίων δραμάτων, τῆς τὸσον ἐπαξίως ἐργαζομένης ἀπὸ ἕξ ἡδὴ ἐτῶν. Αὐτὸς καὶ ὑποκριτὴς καὶ ἐρμηνευτὴς καὶ διευθυντὴς τῆς ὅλης σκηνακῆς ἐργασίας. Ἐπὶ πέντε ἔτι παρακολουθήσας πιστῶς τὴν διδασκαλίαν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Μιστριώτου, ἐγένετο ἀντάξιός αὐτοῦ μαθητὴς. ἱκανὸς ἤδη νὰ ἀναλύῃ μέχρι καὶ τῶν τελευταίων λεπτομερειῶν τοὺς χαρακτήρας τῶν ἀρχαίων δραμάτων, ἐρμηνεύων αὐτὰ καὶ ἀναπτύσσων καὶ ψυχολογικῶς καὶ αἰσθητικῶς ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν ἀπὸ σκηνακῆς. Ἡ τελευταία αὐτοῦ ἔμμετρος μετάφρασις τῆς Ἠλέκτρας τοῦ Σοφοκλέους ἐπεκράσθη τὴν φήμην αὐτοῦ ὡς ἐμβριθεὺς φιλόλογου καὶ τελείου καλλιτέχοντος, κριθεῖσα εὐμενέστατα ὑπὸ τῶν δυναμένων νὰ κρίνωσι.

Συγχαίροντες προτρέπομεν καὶ ἡμεῖς αὐτὸν ὅπως συνεχίσῃ τὰς καλλιτεχνικὰς αὐτοῦ μελέτας, αἵτινες θὰ ἀναδείξωσιν αὐτὸν ὡς ἓνα τῶν κυριωτέρων παραγόντων πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ ταλαίπωρου νεοελληνικοῦ θεάτρου.

ΑΠΟ ΤΑ "ΣΗΜΑΝΤΡΑ,"

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΗΣ ΚΑΛΩΣΥΝΗΣ

Εἶπεν ἡ ἄνοιξ' ἡ γλυκειά :
— «Χωρὶς τὰ ξακουστά μου δῶρα,
θάταν ἡ γῆ παντοτεινὰ
Χάρου ἐρημιά καὶ ἄχαρη χώρα.»

Καὶ εἶπε ὁ γαλάζιος οὐρανός :
— «Χωρὶς τὰστέργια τὰ δικά μου
ὁ κόσμος ὅλος σκοτεινός
'ς τὸ χάος θὰ ἐκυλιοῦνταν χάμου.»

Καὶ ἀπάντησε ἡ ἀγνή ψυχὴ :
— «Ἄν μίαν αὐγούλα ἡ καλωσύνη
'ς τὸν Πλάστον δὲν προσευχηθῆ,
ἡ δόξα καὶ τῶν δυὸ σας δύνει.»

I. H. Ἰωαννίδης

ΔΙΜΗΤΡΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Ἡ καλλίμορφος δεσποινὶς ἡ θριαμβεύσασα καὶ αὐτὴ ὡς Ἰοκάστη ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Οἰδίποδος Τυράννου, ἡ ἐλπίς τῆς Ἑλληνικῆς τραγωδίας ἥτις ἐν τῷ προσώπῳ τῆς δος Ἀποστόλου, δύναται ἥτις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἔχει τὸν μόνον καὶ κάλλιστον αὐτῆς ἀντιπρόσωπον. Εὐρείας μορφώσεως καὶ παιδείας ἡ δὲ Ἀποστόλου καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως δι' ἐξῶν σκηνακῶν προτερημάτων προικισθεῖσα δύναται νὰ ἀποβῇ ἡμέραν τινὰ ὁ μόνος ἥλιος τοῦ Νεοελληνικοῦ θεάτρου. Πρὸ τριῶν ἐτῶν κατὰ πρώτην φοράν ἀνερχομένη ἐπὶ τῆς σκηνακῆς ὑπεδύθη μετὰ θαυμαστῆς τέχνης καὶ τραγικῆς δυνάμεως τὸν δραματικώτατον καὶ ἐμπαθέστατον χαρακτήρα τῆς Ἠλέκτρας τοῦ Σοφοκλέους, ἀφίσασα ἀνεξαλείπτους ἐντυπώσεις. Μετ' ἀνυπομονησίας δὲ ἀναμένομεν νὰ τὴν ἴδωμεν καὶ πάλιν πρωταγωνίστρια ἐν τῷ χαρακτήρῳ τῆς Ἰφιγενείας ἐν Ταύροις, εἰς ἣν ἡδὴ ἀπὸ τινος ἀσχεῖται, τὸν προτεχῆ Ὀκτώβριον.

**ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ
ΤΩΝ ΡΟΥΜΑΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
2 Σεπτεμβρίου 1901**

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΟΙΔΙΠΟΔΟΣ ΤΥΡΑΝΝΟΥ

Ἄληθμόνητος θ' ἀπομείνη ἡ ἑσπέρα τῆς δευτέρας Σεπτεμβρίου τοῦ 1901 ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ καρδίᾳ τῶν

παρευρεθέντων ἐν τῷ δημοτικῷ θεάτρῳ Ἀθηνῶν. Οὐδέποτε τὸ δημοτικὸν θέατρον ἀπὸ τῆς κτίσεως αὐτοῦ εἶδε τόσον κόσμον, τόσην πλημμύραν ἀνθρώπων, συνηγμένων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὄπως μετὰ τῶν προσφιλῶν Ρουμάνων φοιτητῶν, παρακολούθησιν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Οἰδίποδος Τυράννου τοῦ Σοφοκλέους, ἐνός τῶν λαμπροτέρων ἀδαμάντων, οἵτινες ἐκόσμησαν τὸ στέμμα τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοφυίας. Ὅ,τι πολύτιμον καὶ ὑψηλὸν ἔχει ἡ Ἀθηναϊκὴ κοινωνία παρευρίσκειτο κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην. Καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, ὑπουργοί, ἀνώτεροι δημόσιοι ὑπάλληλοι, ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων καὶ ἅπας ὁ φοιτητικὸς κόσμος καὶ πλείστα οικογένεια κατέκλυζον ἀσφικτικῶς τὸ θέατρον. Εἰς τοὺς Ρουμάνους φοιτητὰς καὶ φοιτητριάς εἶχον δοθῆ αἱ ἐδραὶ καὶ αἱ ἐξέδρα. Κατὰ πρῶτον ἐψάλλησαν οἱ Ρουμανικοὶ ὕμνοι, βασιλικὸς καὶ ἔθνικός, εἶτα καὶ ὁ ἑλληνικὸς ὑπὸ χοροῦ ἐκ 40 προσώπων διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. Παχτίκου, καταχειροκροτηθέντος ὑπὸ τοῦ ἐνθουσιώδους πλήθους. Ἐπειτα ἐν μέσῳ θρησκευτικῆς σιγῆς ἤρξατο ἡ διδασκαλία τοῦ ἀρχαίου ἀριστουργήματος, καθ' ἣν ἀληθῶς ἀνεδείχθησαν ὑπέρτεροι αὐτῶν οἱ εὐγενεῖς ἐρασιτέχναι. Καὶ ὁ κ. Παπαγεωργίου ὡς Κρέων, καὶ ὁ κ. Μηλιάδης ὡς ἱερεὺς, καὶ οἱ κ. κ. Παντελίδης καὶ Μουστάκας ὡς γέροντες καὶ πρὸ πάντων ὁ κ. Ἀρ. Ζήνων ὡς Τεῖρεσίαι καὶ ὡς ἐξάγγελος ἐπέτυχον τυχόντες τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας. Ἄλλ' ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐπιτυχόντας ὁ κ. Κυπαρίσσης καὶ ἡ Δις Ἀποστόλου ἔφθασαν τὸ κορυφωμα τῆς ἐπιτυχίας. Τελεία καὶ τεχνικωτάτη ἡ ὑποκρισία των, ἄπταιστος καὶ ποικιλωτάτη ἡ ἀπαγγελία των. Ἐνθουσιώδεις ζητωκραυγαὶ ἐκάλυψαν τὸ θέατρον μετὰ τὸ τέλος τῆς διδασκαλίας ὑπὲρ τοῦ κ. Κυπαρίσσης. Τσοῦτος δ' ἦτο ὁ ἐνθουσιασμός, ὥστε ἠναγκάσθη ὁ ἀξιότιμος πρόεδρος τῆς ἐταιρίας πρὸς διδασκαλίαν ἀρχαίων δραμάτων καὶ σοφὸς καθηγητὴς κ. Γ. Μιστριώτης ν' ἀπευθύνῃ πρὸς τοὺς Ρουμάνους τὸν κάτωθι σπουδαίω-τατον λόγον :

Ὁ λόγος τοῦ κ. Μιστριώτη

Ἀπόγονοι τοῦ Τραϊανῶ, ἑμαίμονες καὶ ἐρίτιμοι φίλοι.

Ἐπὶ τὸν ἱερόν τῆς Ἀκροπόλεως βράχον καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν Προπυλαίων τὸ Ἑλληνικὸν γένος τίθει γηθασύνους ἡμῖν τὴν δεξιάν πρὸς βεβαίωσιν παλαιῆς φιλαίας, ἣτις συνδέει δύο συγγενεῖς λαοὺς ἐκπολιτίσαντας τὸν κόσμον. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ρωμαῖοι παρήγαγον καὶ διέδωκαν τὸν πολιτισμὸν, ἐκείνοι μὲν φιλοσοφίαν καὶ τὰς τέχνας, οὗτοι δὲ τὸ δίκαιον.

Τοὺς δύο τούτους λαοὺς ἀπὸ τῆς κτίσεως τῆς Ρώμης μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως συνδέουσιν ἀδαμάντινοι δεσμοί, οὓς οὐδεμία διαβολὴ καὶ οὐδεμία παρανόησις δύναται νὰ θραύσῃ. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ Κωνσταντίνος ἔπεσε πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Βυζαντίου, ἡμῶς ἐπενήθησαν τὰς ἀλύσεις τῆς δουλοσύνης.

Τὸ Βουκουρέστιον καὶ τὸ Ἰάσιον ἦσαν τὰ κέντρα, εἰς ἃ κατέφυγον οἱ Ἕλληνες λογάδες, ὠφελούντες καὶ ὠφελόμενοι ἐν τῇ φιλοξενίᾳ ἡμῶν χώρα.

Γινώσκωμεν καλῶς, ὅτι μετὰ τὴν ἡμετέραν ἀνεξαρτησίαν ἔχθοι τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου διέβαλον ἡμᾶς καὶ ἐνέσπει-

ραν μεμψιμοιρίας καὶ ἐριδας εἰς δύο ἀδελφοὺς λαοὺς. Ἄλλ' ὀφείλεται μέγας ἔπαινος τῇ Ρουμανικῇ νεολαίᾳ, ἣτις πρὸ μιᾶς ἀκριβῶς δεκαετηρίδος ἐκάλεε τοὺς νέους τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ὅπως συσχεθῶσι μετὰ τῶν ἄλλων περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου.

Τότε κατὰ τύχην πρυτανεῶν ἔσπευσα, ἵνα ἀνταποκριθῶ εἰς τὰ εὐγενῆ ὑμῶν αἰσθήματα, ἔπεμψα πρὸς τὸν ὑμέτερον πρόεδρον κ. Ἐλιέσκον τὰ συγχαριτήριά μου καὶ πενταμελῆ ἐπιτροπὴν, ἣτις ἔτυχε παρ' ὑμῶν ἐξόχου φιλοξενίας. Τότε ἔλεγον ἐν τῷ πρυτανικῷ μου λόγῳ, ὅτι πραγματικαὶ ἀφορμαὶ ἐρίδων μετὰξὺ ὑμῶν δὲν ὑπάρχουσι καὶ μόνον παρανοήσεις.

Νῦν, προσφιλεῖς Ρουμάνοι, χαίρω, ὅτι αὐταὶ ἤρθησαν καὶ ὅτι δύο ἀδελφοὶ λαοὶ ἐν ὁμοφροσύνῃ θέλουσι πορευθῆ τὴν ὁδὸν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου. Τοῦτο δὲ θηρεῖται Ρουμάνοι καὶ Ἕλληνες οὐχὶ διὰ δολοπλοκιῶν οὐδὲ διὰ παραχαράξεως τῆς ἱστορίας οὐδὲ διὰ δολοφονιῶν, ἀλλὰ δι' ἐντίμου ἐργασίας καὶ διὰ τῆς μελέτης τῶν μνημάτων τῶν ἡμετέρων προγόνων, ὡς κατὰ τὴν δε τὴν ἐσπέραν ἐγένεσθε θεαταὶ τοῦ «Οἰδίποδος Τυράννου» τοῦ ἀθανάτου τραγικοῦ.

Ἄλλ' ἐνῶ συμφιλιούμεθα δύο ἀδελφοί, νομίζομεν, ὅτι οὐδένα βλάπτομεν, οὐδ' ἐλαττοῦμεν τὸν ἡμέτερον σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τοῦ κόσμου κυβερνήτας. Τούναντιον εὐχόμεθα, ὅπως αἱ δυνάμεις αὐτῶν διαμένωσιν ἀκραίφεις ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἰσορροπίας τοῦ κόσμου.

Ἡμεῖς μόνον μίαν ἐπιθυμίαν ἔχομεν, ἵνα διατηρήσωμεν τὴν ἡμετέραν ἀνεξαρτησίαν. Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ταύτῃ, ἀδελφοὶ Ρουμάνοι, θέλομεν ἀγωνισθῆ μεθ' ὑμῶν, ἂν παρίστατο ἀνάγκη ἀπὸ τοῦ Ἰστρου μέχρι τοῦ Ταινάρου.

Ἡ εὐδαιμονία τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν εἶνε καὶ ἡμετέρα καὶ χαίρομεν ἐπὶ τῇ στρατιωτικῇ συντάξει τῶν ἡρώων τῆς Πλευνας. Ζήτω τὸ Ρουμανικὸν ἔθνος καὶ ὁ φιλέλληνας Βασιλεὺς Κάρολος.

Ἀπερίγραπτος ἐνθουσιασμός καὶ ζητωκραυγαὶ καὶ ἐπικροτήσεις διέκοπτον καὶ ἐπεσφράγισαν τέλος τὸν λόγον τοῦ σοφοῦ ἀγορητοῦ, πρὸς ὃν εὐφραδέστατα ἀπήντησεν Ρουμανιστὴ ὁ κ. Γρ. Τσιλιέσκος. Οὕτως ἔληξεν ἡ μεγάλη αὐτὴ ἔθνικωτάτη καὶ φιλολογικωτάτη καλλιτεχνικὴ ἐσπερίς, δι' ἣν εἶνε ἄξιος θερμοστάτων εὐχαριστιῶν καὶ συγχαρητηρίων ὁ θερμουργὸς πρόεδρος τῆς ἐταιρίας τῶν ἀρχαίων δραμάτων καὶ σοφὸς καθηγητὴς κ. Γ. Μιστριώτης, ὅστις παρέσχε πᾶσαν εὐκολίαν πρὸς διδασκαλίαν τοῦ Οἰδίποδος, καὶ ὁ κάλλιτος τῶν δημάρχων ὅσοι ποτὲ ὑπῆρξαν ἐν Ἀθήναις κ. Σπ. Μερκούρης, ὅστις κατανόησας τὴν σπουδαίωτητα τῆς διδασκαλίας ταύτης ὑπεστήριξεν ἐν τῷ δημοτικῷ συμβουλίῳ, ὅπως ἀποτελέσῃ αὐτὴ μέρος τοῦ προγράμματος τῆς ὑποδοχῆς καταβαλῶν συνάμα καὶ τὰ ἀπατιτούμενα πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν θαυμασίαν διακόσμησιν τοῦ θεάτρου ἐξοδα.

ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Καλῶς ἐξετάζοντες εὐρίσκομεν ὅτι δύο μόνον κράσεις ὑπάρχουσι. τῶν ὁποίων αἱ λοιπαὶ εἰσι τροποποιήσεις ἐπ' ἄπειρον, ἡ ἐνεργητικὴ δηλονότι καὶ παθητικὴ.

Ὁ σεβάσμιος συγγραφεὺς τοῦ περὶ Διαιτήσεως βιβλίου, τοῦ περιλαμβανομένου εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Ἱπποκράτους, ὁ Λαθάτερ, ὁ Τσίμμερμαν καὶ ἄλλοι παραδέχονται τὴν διαίρεσιν ταύτην καὶ τὴν ἀκολουθοῦσι· καὶ

ἡ διδασκαλία τοῦ Βράουν, στηριζομένη ἐπὶ τῆς ἀντιθέσεως τοῦ Σθερικοῦ καὶ Ἀσθερικοῦ, εἶναι εὐνοϊκὴ εἰς τὴν διαίρεσιν ταύτην.

Καθὼς ὁ χαρακτήρ εἶναι τὸ ἄθροισμα τῆς δυνάμεως τῆς θελήσεως ἐν τῷ ἀτόμῳ, ὁμοίως ἡ κρᾶσις εἶναι τὸ σύνολον τῶν ἐμφύτων κλίσεων· ἡ κλίσις δὲν χρησιμεύει ὡς ὑλικὸν τῆς θελήσεως. Ἐὰν ἡ θέλησις ἐπικρατήσῃ, ἡ κλίσις μεταβάλλεται εἰς χαρακτήρα· τούναντιον δὲ, εἰάν ἡ κλίσις καταβάλῃ τὴν θέλησιν, γίνεται πάθος. Ἡ κρᾶσις λοιπὸν εἶναι ἡ πηγὴ τῶν παθῶν, καὶ καθὼς διακρίνομεν δύο γενικὰ εἶδη κρᾶσεων, ὁμοίως κατατάττομεν εἰς δύο τάξεις τὰ πάθη, ἐννοοῦντες ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο τὰς διαφόρους συγκινήσεις καὶ ἀψικαρδίας. Τοῦτο λίαν καλῶς κατενόησαν οἱ φυσιολόγοι καὶ οἱ νοήμονες ἰατροί· αἱ αἰματοχολερικαὶ κρᾶσεις ἀποτελοῦσι τὴν ἐνεργητικὴν καλουμένην κρᾶσιν, ἡ δὲ λεμφατικὴ καὶ ἡ φλεγματικὴ τὴν λεγομένην παθητικὴν κρᾶσιν. Δὲν ἀληθεύει τὸ ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὅτι αἱ ἀδρανεῖς, ἀμελεῖς, παθητικαὶ κρᾶσεις εὐκόλως δύνανται νὰ μορφωθῶσιν ὑπὸ τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας· ἡ ἀδράνεια εἶναι ἡ ἰσχυροτάτη δυνάμις τῆς φύσεως· ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι πολὺ δυσκολώτερον νὰ νικηθῇ αὕτη ἢ ἡ ζωηρότης· ἡ ὑγιεινὴ τῆς ψυχῆς ἔχει ὡς βᾶσιν τὴν ὑποταγὴν τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων ὑπὸ τὴν βούλησιν· ἡ δὲ ὑποταγὴ αὕτη συνίσταται εἰς τὸ νὰ τὰς κανονίσῃ, νὰ τὰς διευθύνῃ καὶ ὄχι νὰ τὰς ἐμποδίσῃ ἐν τῇ κινήσει αὐτῶν. Συμφέρει προσέτι νὰ γνωρίζωμεν τὸ ἀκριβὲς μέτρον τῆς ἀναπτύξεως, ἡ ὅποια δέδοται παντὶ ἀτόμῳ, μέτρον, τὸ ὅποιον ὀφείλει τὸ ἄτομον νὰ συμπληρώσῃ, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ ὑπερβῇ· διότι εἰάν ὑπερβῇ αὐτό, ἀπόλλυσι τὴν υγίειαν. Πᾶς ἄνθρωπος ἀναλόγως τῆς κρᾶσεως αὐτοῦ, ἔχει ἀνάγκη ἢ διεγέρσεως ἢ καταπραΰνεως· ἡ ἀδιαφορία εἶναι θάνατος. Ὅθεν ἐπολημήσαμεν τὴν πρόληψιν, ἡ ὅποια ἤθελε νὰ καταστρέψῃ τὰ πάθη ἐν τῇ πηγῇ αὐτῶν. Πηγὴ δὲ αὐτῶν εἶναι ἡ κλίσις· ἀλλ' ἄνευ κλίσεως δὲν ὑπάρχει ἐνδιαφέρον καὶ ἄνευ ἐνδιαφέροντος δὲν ὑπάρχει πραγματικὴ ζωὴ. Οἱ ἀρχαῖοι ἐμυθολόγουν ὅτι αἱ Μοῦσαι εἶναι θυγατέρες τῆς Μνημοσύνης, ταύτης δὲ πατὴρ εἶναι ὁ Ἔρως. Ἡ κλίσις δέον νὰ προϋπάρχῃ πρὶν ἢ ἡ σοφία δυνήθῃ νὰ διαχαράξῃ εἰς αὐτὴν μίαν διευθύνσιν· ἐνθα ἐλλείπει ἡ κλίσις, ἐκεῖ ἐπικρατεῖ ἡ ἀδιαφορία, ἡ ὅποια ἔχει ἀδελφὰς τὴν ἀνίαν καὶ τὴν ἀργίαν. Ὅποιον συγγενολύγιον! «Ὁ ἐχθρός, ὅστις μὲ πληγόνει, προσβάλλει μόνον τὸ σῶμα», εἶπε νεώτερός τις συγγραφεὺς, «ἀλλ' ἡ ἀνία δολοφονεῖ τὴν ψυχὴν μου». Καὶ ὅστις προξενεῖ ἀνίαν εἰς ἑαυτὸν; ... προσθέτομεν ἡμεῖς. Ὁ ἔρως καὶ τὸ μῖσος· ἰδοὺ τὰ βᾶθῆτατα τῆς ζωῆς στοιχεῖα. Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἐνταῦθα νὰ μάθωμεν ἂν τὸ μῖσος εἶναι ἔρως λανθάνων, καθὼς ὁ θάνατος εἶνε ζωὴ λανθάνουσα, μυστηριώδης· ἀρκεῖ ἡμῖν νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι αἱ δύο αὗται ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς εἶναι ἀναγκαστικαὶ εἰς τὴν υγίειαν τῆς ψυχῆς· καὶ ἡ ἀθυμία αὕτη εἶναι διὰ τὴν ψυχὴν ὅ,τι εἶναι ἡ χολὴ διὰ τὸ σῶμα, καὶ καθὼς αὕτη, οὕτω καὶ ἐκείνη εἶναι ἀναγκαστικαὶ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς υγείας. Ἐν γένει τὰ πάθη

εἶναι δυνάμεις· τὸ θάρρος δὲν ἀποκτάται διὰ φιλοσοφικῶν ἀποδείξεων· πρὸς διεγέρσιν αὐτοῦ ἀρκεῖ πολλάκις ἀπλὴ ἀγανάκτησις. Δὲν πρέπει ν' ἀμελῆ τις ποτὲ τὰς δυνάμεις καὶ ἐτι μᾶλλον δὲν πρέπει νὰ ἐξαφανίσῃ αὐτάς, ἀλλὰ νὰ σπουδάξῃ, νὰ νικᾷ, νὰ ἐξάπτῃ, νὰ κανονίσῃ καὶ νὰ ὑποτάσῃ αὐτάς. Τίποτε περισσώτερον, τίποτε ὀλιγώτερον. Ὁ Lessing, ὁ ἀτάραχος φιλόσοφος, δὲν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ πάθους, τὸ ὅποιον αἰσθανόμεθα διὰ τὴν ἀλήθειαν; Ὁ ἐνθουσιασμός δὲν εἶναι ἀψικαρδία, δὲν εἶναι συγχρόνως ἡ φλόξ· ἡ ζωογονοῦσα τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν; Ὁ παρατηρῶν ἑαυτὸν αἰσθάνεται πόσον εἶναι σωτήριος ἡ ἐλευθέρη κίνησις τῆς ψυχῆς. Οἱ ἐξοχοὶ ἄνθρωποι ἀγαπῶσι τὴν ἐνέργειαν, τὴν πάλην, εἴτε πρὸς ἑαυτοὺς εἴτε πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον.

Τέλος πάντων εἰάν τὰ πάθη δὲν παρέχωσιν ἄλλην ὀφέλειαν, τοῦλάχιστον χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ καταβάλλωσιν ἄλληλα· ἡ σκέψις καθ' ἑαυτὴν οὐδέποτε θὰ δυνήθῃ νὰ ἐξαφανίσῃ μίαν ἀψικαρδίαν, μόλις δ' ἤθελε κατορθώσῃ νὰ πράξῃ αὐτήν. Τούναντιον δὲ βικίαι τις κλίσεις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀντιπερισπασμός εἰς μίαν ἄλλην. Οὕτω ὁ ἔρως μετριάζει τὴν ὑπερηφάνειαν, ἡ φιλία τὴν ἀγανάκτησιν, ὁ γέλως τὴν ὀργὴν, καὶ τὰ νάπαινα, ἀμοιβαίως. Ἡ φύσις αὕτη, ἡ ὅποια διδάσκει ἡμᾶς διὰ τῶν σοφῶν αὐτῆς μαθημάτων, διευθύνει τὸν ἄνθρωπον διὰ τῶν κλίσεων. Αἰφνιδίᾳ χαρὰ ἐξάπτει, ἀλλὰ ἐξάπτουσα ἐξαντλεῖ. Συνήθης τις εὐθυμία ἐπιφέρει τὴν εὐεξίαν· ἡ μὲν ἐνεργεῖ ὡς φάρμακον διεγερτικόν, ἡ δὲ ὡς τονωτικόν. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τῆς θυελλώδους ὀργῆς καὶ τῆς εὐγενεῖς ἀγανάκτησεως· ἡ μὲν πρώτη ἐνεργεῖ διεγείρουσα, ἡ δὲ δευτέρα ἐνισχύουσα καὶ δίδουσα τόνον. Ἐνταῦθα ἤδη φαίνεται ἡ στενὴ σχέσις τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς υγιεινῆς· ἡ λίαν ζωηρὰ φλόξ τῆς ὀργῆς ἐνεργεῖ ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ, τὸ δὲ πῦρ τῆς ἀγανάκτησεως ἐπιφέρει πολλάκις σωτήρια ἀποτελέσματα. Αὗται δὲ αἱ κατὰ βαθμὸν διαφοραὶ δὲν ἐξήρητηται συνήθως ἐκ τῶν ἀντικειμένων καὶ ἐκ τῶν χαρακτήρων, δηλονότι ἐξ ἠθικῶν περιστάσεων; — Ἡ ὀργὴ ἐνδὲ παραγορὰ ἀγροίκος ἐνεκα εὐτελεῶς αἰτίας, ὑποβιβάζουσα ἡμᾶς εἰς τὴν εὐτέλειαν τῆς αἰτίας, ἣτις διεγείρει αὐτήν. Ὅποταν ὀργιζόμεθα, ὁ ἀντίπαλος ἡμῶν φθάνει εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, εἴμεθα ἤδη εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἀγανάκτησις εἶναι ἠθικὴ τις κίνησις, πάθος εὐγενές, τὸ ὅποιον ὑψώνει ἡμᾶς ὑπεράνω τῶν ταπεινῶν καὶ οὐτιδανῶν ἀντικειμένων καὶ προφυλάττει ἀπὸ τὸν ρύπον αὐτῶν, καθιστῶσα αὐτὰ περιφρονησεῖς ἄξια. Ὅργῃ, ἀλλ' ὀργῇ ἀτάραχος καὶ σιωπηλῇ ὠραίζει τὰ χεῖλη τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Belvedere. Ὁ Πλάτων ἐκάλεε τὰ πάθη «ψυχικούς πυρετούς» καὶ ἔχουσι τῷ ὄντι ἐπὶ τῆς ψυχῆς τὴν αὐτὴν ἐπίδρασιν, τὴν ὅποιαν οἱ αὐτοπαθεῖς καλούμενοι πυρετοὶ ἔχουσιν ἐπὶ τοῦ σώματος. Εἶναι κρίσεις, αἰτίνας καθαρίζουσαι τὸν ὀργανισμὸν σύμπαντα θεραπεύουσαι τὰ χρονιώτατα δεινά. Ἀφοῦ δὲ τοιαύτην ὀφέλειαν παρέχουσιν αἱ ὁμολογουμένως ὡς κακὰ θεωρούμεναι ἀψικαρδία, κατὰ μείζονα λόγον προσδοκᾶται τοῦτο ἐξ ἐκείνων

αί ὅποια εἶναι καλὰ καὶ νόμιμοι. Θέλω παρατηρήσει μόνον ὅτι ἐκ τῶν ἀψικαρδιῶν ἡ ἑλπίς ὑπὲρ πάσαν ἄλλην ζωογονεῖ καὶ ἐπομένως εἶναι ἡ ὑπὲρ πάσαν ἄλλην ἐνδιαφέρουσα εἰς τὴν ὑγιεινὴν τῆς ψυχῆς. Τὸ οὐράνιον τοῦτο προαίσημα εἶναι, ἐὰν δύναμαι νὰ εἶπω οὕτως, ἀθρόν τι μέρος τοῦ ἐγώ, θελκτικὸν ἐγώ. τὸ ὅποιον οὐδέποτε θέλει ἀνεχθῆ νὰ καταστραφῆ παρ' ἡμῶν.

Μὴ θέλοντες νὰ φανῶμεν ὅτι ἀπολογούμεθα ὑπὲρ τῶν παθῶν προσθέτομεν ὅτι τὰ εὐνοϊκὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια ἀπεδώκαμεν εἰς τὰ πάθη προκύπτουσι μόνον ἐφ' ὅσον δὲν ὑπερβαίνουσι βαθμὸν τινα, ἐφ' ὅσον δηλονότι εἶναι ἐνεργητικὰ· διότι τὰ ἐνεργητικὰ πάθη εὐθὺς ἅμα ὑπερβῶσι τὰ ὅρια τῆς μετριότητος γίνονται παθητικὰ· ἐνεργητικὸν δὲ πάθος εἶναι μόνον τὸ ὑποβαλλόμενον εἰς τὸ λογικὸν τοῦ ἀνθρώπου· διότι ἐκτὸς τοῦ κύκλου τούτου δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐνεργῇ ὡς ἄνθρωπος. Πᾶν δὲ τὸ ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων κυβερνώμενον εἶναι οὐσιωδῶς παθητικόν· διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἄνθρωπος καταβάλλεται ὑπὸ τῆς κτηνώδους δυνάμεως τῆς φύσεως. Εἰς ἡμᾶς δὲ ἀπόκειται νὰ προδιαγραφῶμεν τὴν διεύθυνσιν ταύτην. Ὁρῆ βία δὲν εἶναι ἐνεργητικὸν πάθος, ὡς δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ, ἐπειδὴ ὁ ὑπ' αὐτῆς κατελιγμένον πάσχει κατὰ τὸ εὐγενέστερον μέρος τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ· εἰς τὸν ὕψιστον δὲ βαθμὸν αὐτῆς ἡ ὀργὴ γίνεται παθητικὴ, μάλιστα κατὰ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτῆς.

«Δὲν ἦτον ἀταραξία» λέγει ὁ Πλούταρχος ἡμιλῶν περὶ τῆς σιωπῆς τοῦ Κοριολάνου «ἤτο δύναμις τῆς ὀργῆς, ψυχικὴ κατὰστασις», προσθέτει, «τὴν ὅποιαν οἱ ἀμαθῆς δὲν θεωροῦσιν ὡς θλίψιν».

Ὅσον παράδοξος καὶ ἂν δύναται νὰ φανῇ ἡ δοξασιὰ αὕτη, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι τὰ βία παθήματα εἶναι σημεῖα ἀδυναμίας. Προκαλύπνται δὲ συχνότατα ὑπὸ τῆς δυστυχίας, ἡ ὅποια καταβάλλει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἰσχύον, τὸ πνεῦμα. Τὸ παιδίον κλαίει καὶ παραφέρεται, ὅπου ὁ ἐμβριθῆς ἀνὴρ ἐνεργεῖ μετ' ἀταραξίας ἀποβλέπων εἰς τὸ μέλλον. Τὰ ἥπια πάθη φαιδρύνουσι τὸν ὀρίζοντα τῆς ὑπάρξεως· διεγείρουσι χωρὶς νὰ καταβάλωσι, θερμαίνουσι χωρὶς νὰ καταναλώσωσι καὶ μετατρέπουσι βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὴν φλόγα, ἥτις καίει ἐν πάσῃ καρδίᾳ, εἰς ἤμερον γόνιμον καὶ ἐνεργητικὸν φῶς. Τὰ ἥπια πάθη εἶναι ἐνδείξεις ἀληθοῦς δυνάμεως μηδέποτε παραιτουμένης τοῦ σκήπτρου τῆς πνευματικῆς δυνάμεως.

Ὁ Κάντις εἶχεν ἴσως ὑπ' ὄψιν ὁμοίως παρατηρήσεις, ὅτε διέκρινε τὰς σθεναρὰς καὶ ἀσθεναρὰς ἀψικαρδίας.

Ἡ φύσις ἐξέφρασε τὴν βούλησιν αὐτῆς καὶ ἐν τῇ διακρίσει τῶν φύλων· ἠθέλησεν ὥστε αἱ ἥπια συγκινήσεις νὰ ὦσι σωτήριοι εἰς τὴν γυναῖκα, αἱ δὲ ἰσχυραὶ εἰς τὸν ἄνδρα· ἐκ τοῦ ἐνεργητικοῦ δὲ ἡ παθητικὴ χαρακτηριστικὴ τῶν συναισθημάτων προκύπτουσι ὅλα αἱ διαφοραὶ, αἱ τινες ἐμφανίζονται ἐν τῷ βίῳ ἑκάτερου τῶν φύλων.

Ἄρα γε εἶναι ἀνάγκη νὰ ἡμιλήσω καὶ περὶ τῶν συνεπειῶν, τὰς ὅποιαις ἐπιφέρουσι εἰς τὸ σῶμα αἱ ἠθικαὶ

συγκινήσεις; Δυνάμεθά ποτε νὰ ἐπιφερωμεν διὰ περισκεμένης ἀυθαιρείας εἰς τὸν ὄργανισμὸν ἡμῶν τοιοῦτους κλονισμούς, ὅποιους προξενεῖ συχνότατα ἀκουσίως ἡμῶν ἡ θυελλώδης ἰσχύς τῆς ἀψικαρδίας; Ποῖος δὲν ἔκαμεν ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν πείραν ταύτην; Ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται τὰ ἀξιοσημείωτα γεγονότα, ἐξ ὧν γέμει ἡ ἱστορία καὶ ἡ καθημερινὴ ζωὴ; — Ἐνθυμούμεθα τὸν υἱὸν τοῦ Κροίσου, τὸν ἐνεὸν ἐκείνον, ὅστις βλέπων τὸν πῆλεον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀνακτᾶ πάραυτα τὴν φωνὴν καὶ κράυαζει· «Στρατιῶται, φείσθητι τοῦ Κροίσου!» Ἐνθυμούμεθα τὸν ἐνεὸν κυνηγόν, ὅστις, νομίζων ὅτι ἐμαγεύθη ὑπὸ γυναικὸς τινος, ἀπαντᾷ αὐτὴν καὶ ἐν τῇ θεᾷ αὐτῆς ἐμπίπτει εἰς βιαίαν ὀργὴν καὶ ἀνευρίσκει αἰφνης τὸν λόγον. Ὑπάρχουσι πρὸς τούτους πολλὰ γεγονότα παραπλήσια, τῶν ὅποιων ἔκαμον χρῆσιν οἱ ποιηταὶ καὶ ἐξ ὧν ὠφέλησαν πολλὰκις οἱ ἰατροί. Ἀναφέρωμεν μόνον τὸν ἐνδοξὸν Βοεράδιον θεραπεύσαντα τὴν ἐπιληψίαν διὰ τοῦ φόβου ἐν τῷ πτωχοκομείῳ τῆς Ἀρλένης καὶ τὸν Ἐρζιον ἐκ Βερολίνου θεραπεύσαντα διὰ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου ἐκτικὸν πυρετόν, τοῦ ὁποῦ ἡ σφοδρότης οὐδεμίαν παρεῖχεν ἐλπίδα θεραπείας. Ὁ Τσίμερμαν ἀναφέρει πολυάριθμα παραδείγματα ἀποβιώσεων ἐνεκὸν αἰφνιδίως συγκινήσεως ἐκ λύπης ἢ καὶ ἐκ χαρᾶς. Ἐξετάσατε τὸν χαίροντα ἄνθρωπον, ἔχει τὸ βλέμμα καθαρὸν, λαμπρὸν, τὸν σφυγμὸν εὐρύν, ταχύν, τὴν ἀναπνοὴν ἐλευθέρην, τὸ μέτωπον λεῖον, τὴν ὄψιν ἀνθηρὰν. Τίς ἀλγνοεῖ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ φόβου; Τὸ σῶμα τρέμει, ἡ γλῶσσα τραυλίζει, τὸ δῆμα εἶναι ψυχρόν, αἱ τρίχες ἀνορθοῦνται, ἡ καρδία πάλλει, ἐπέρχεται δύσπνοια, τὸ πρόσωπον ὠχρόν, ὁ σφυγμὸς ἀσθενής, ὁ στόμαχος τεταραχμένος, τὰ συμπτώματα ταῦτα εἶναι προφανῶς τὰ συμπτώματα τοῦ φόβου. (Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ)

ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

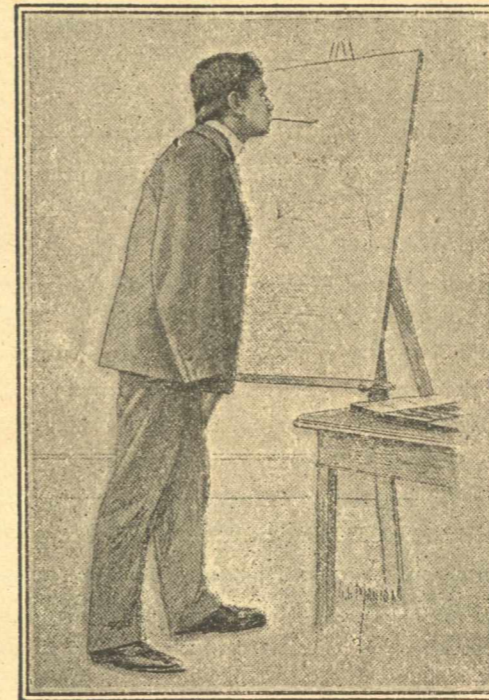
Τόπο! — τόπο! Μ' ἄλλα δῶρα
Τὸ Φθινόπωρο προβαίνει,
Ρίχτε δεῖς τὰ φύλλα τώρα,
Καθὼς πάντα 'στοὺς ἀγρούς.

Γιὰ τιμὴ μου σὰς προστάζω
Τέτοιο σκόρπισμα νὰ γένη,
Τὶ ἐγὼ τ' ἄνθια σας ἀλλάζω
Εἰς ὀλόχρυσους καρπούς.

Ἐδῶ μέσα τόσους εἶδα
Νὰ ξανθίσουνε με χάρη,
Ποῦ γοργά, σὰ μίαν ἀχτίδα,
Πρώϊμα χύθηκα κ' ἐγώ.

Μῦτε ἀλλοῦ θε νὰ περάσω
Ἄν σὲ κάθε ὥραϊο βλαστάοι
Δὲν γλυκάνω, δὲν ὠρμάσω
Τὸν ἀτίμητο καρπὸ.

Γ. Μαρκωρᾶς

ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΧΩΡΙΣ ΧΕΙΡΑΣ

ΝΕΚΡΟ

Κοιμάται, μὰ κανέναν
Μπορεῖ νὰ τὸ ξυπνήσῃ·
Ἄρχιζει νὰ ροδίση
Ἡ πλούσια ἀνατολί.

Ὅλα ξυπνοῦν καὶ τρέχουν,
Μὰ ἐκεῖνο δὲν ξυπνάει
Νὰ πεταχτῆ στὸ Μάν
Ποῦ κάποιος τὸ καλεῖ.

Στὸ πάλλευκο κρεββάτι
Ἀπλόνεται μιὰ ἀχτίδα,
Σὰ φωτεινὴ λουρίδα
Τὴ βλέπεις νὰ σταθῇ.

Καὶ λές, ἀπ' ὦρα σ' ὦρα
Τὸ σῶμα θὰ τινάξῃ
Νὰ σπκοθῇ ν' ἀδράξῃ
Τ' ὀλόχρυσο σπαθί.

Στέφανος Μαρτζώκης

ΑΓΙΟΣ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΟΣ

(ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ)

Ἄπαγε τῆς βλασφημίας! εὐλαχέστατέ μοι ἀναγνώστα, ἀλλά... τί νὰ σὰς εἶπω... δὲν τὸ λέγω ἐγώ, τὸ λέγει ἐν δημοτικὸν μας ἔσμα λίαν διαδεδομένον—εἰς τὴν πατρίδα μου τοῦλάχιστον.

Διὰ ν' ἀπαλλαγῶ πάσης εὐθύνης, σὰς παραθέτω

ὀλόκληρον τὸ ἔσμα ὅπως τὸ ἤκουσα καὶ κρίνατε:

Ἐψὲς με τὴν ἀστροφεγγιά, με τὸ λαμπρὸ φεγγάρι,
ποῖος εἶδε τὸ Τουρκόπουλο ποῦ κυνηγεῖ τὴν κόρη;
ἔρωτᾷ ὁ ἄγνωστος ποιητής. Εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἄλλα—
χοῦ λέγουσι: τὸ Φραγκόπουλο, ἀλλ' εἰς τὴν Ἠπειρὸν ἐδημιούργησαν Τούρκον τὸν διώκτην τῆς κόρης, διὰ νὰ ἦνε βαρύτερον ἴσως τὸ ἀμάρτημα τοῦ Ἁγίου.

Καὶ ἐξακολουθεῖ:

Ἀπ' τὸν Ἀι-Γεώργη πέρασε καὶ τὸ σταυρὸ της κάνει:
«Ἀφέντ' Ἀι-Γεώργη γλύσέ με ἀπ' τοῦ Τούρκου τὰ χέρια·
σοῦ τάζω λίτρες τὸ κηρί κι' ὀκάδες τὸ λιβάνι,
κ' ἕνα βουβαλοδέρματο νὰ τὸ γεμίσω λάδι!»

Εἴτε δελεασθεῖς ἀπὸ τὰ δῶρα, εἴτε ἔτσι γιὰ νὰ κάμῃ
τὸ καλὸ ὁ Ἅγιος ἐθαυματουργήσῃ καὶ:

Τὸ μάρμαρο βαγίστηκε καὶ μπῆκ' ἡ κόρη μέσα.
Ἄλλ' ὅμως:

Νὰ κι' ὁ Τούρκος ἔφθασε καὶ τὸ σταυρὸ του κάνει:
«Ἀφέντη μ' Ἀι-Γεώργη καὶ γρίβου καθαλάρη,
ἀφέντη Ἀι-Γεώργη, δεῖξέ μου ποῦνε κρυμμένη ἡ κόρη.»

Δὲν ἐστάθη ὅμως ἕως ἐδῶ, ἀλλ' ἔθεσεν εἰς ἐνεργεῖαν
καὶ τὸν Ἅγιον Ἀργύρην· μάλιστα δὲ, φρονιμώτατα
ποιῶν, δὲν προσέφερε μικρὰ πράγματα. Ἴδου τί λέγει
τὸ ἔσμα:

«Σοῦ τάζ' ὀκάδες τὸ κηρί, καντάρια τὸ λιβάνι,
δέκα βουβαλοδέρματα νὰ τὰ γεμίσω λάδι!»

Ἡγεμονικὰ τὰ δῶρα του! Ἐ! πλέον, ὁ Ἅγιος δὲν
ἐκρατήθη καὶ:

Τὸ μάρμαρο βαγίστηκε κι' ἐμπῆκε ὁ Τούρκος μέσα,
πιάνει τὴν κόρη ἀπ' τὰ μαλλιά κι' ἡ κόρη ἀναστενάζει!...

Καὶ ἐπιλέγει ὁ ποιητής:

Ἀκούστε χῶρες καὶ χωριά, κληρικοὶ καὶ μοναστήρια,
ἐβγάξ' ὁ Ἀι-Γεώργης προδότης, προδίδει τὰ κορίτσια!...

Σεῖς δέ, φίλε ἀναγνώστα, τί λέγετε; Ἐχουν ἄρα
γε καὶ παρ' Ἁγίοις ἰσχύον τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα;

Γεώργ. Π. Κασιφῶς

ΑΙ ΝΥΜΦΕΥΘΕΙΣΑΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΙΣΠΑΝΙΔΕΣ

Αἱ δύο αὐταὶ νεάνιδες ὅπως μὴ ἀποχωρισθῶσι ποτὲ ἐξηπάτησαν τὰς ἐπιτοπίους ἀρχὰς καὶ ἐνυμφεύθησαν, ἀλλ' ἀνακαλυφθεῖσαι κατεδικάστησαν ἀργότερον

Η ΚΡΗΝΗ ΤΟΥ ΜΠΑΞΕ ΣΑΡΑΪ

(Συνέχεια προηγούμενου φύλλου)

Αί μυστικά μου επιθυμίες εισηκούσθησαν. Έγκατέλιπεν ὁ Γιρέης τὰς αἰμακτρὰς μάχας, ὅπως εἰς τὴν ἠδονὴν παρὰδοθῆ· ἔπαυσε τὰς τρομερὰς του ἐκστρατείας, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰ δώματα τοῦ χαρμεῖου. Ἐπαρουσιάσθημεν ἅπασαι ἐνώπιον τοῦ δεσπότη μας μετὰ πάλμου ἀβεβιαίας ἐλπίδος. Ἐκεῖνος ἐπ' ἐμοῦ ἔτεινε τὸ βλέμμα ἤρεμον καὶ γαλήνιον. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀπολαύομεν ἐντελοῦς καὶ διηνεκοῦς εὐτυχίας, καὶ οὔτε ἡ ζηλοτυπία, οὔτε ἡ συκοφαντία, οὔτε ὑπόνοια, οὔτε ἀπογοήτευσαι τὴν ἑνωσὶν μου διέκοπτον. Ἀλλὰ σὺ ἐφάνης, ὦ Μαρία! . . . καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ ψυχὴ του μελετᾷ ἀσεβῆς σχέδιον. . . Ὁ Γιρέης βουλευέται νὰ μὲ προδώσῃ νὰ κλείσῃ τὸ οὖς πρὸς τοὺς λόγους μου· οἱ στεναγμοὶ μου τὸν παρανοχλοῦσι, δὲν μὲ ἀξιοῖ πλέον τῆς προσοχῆς του, οὐδὲ τῆς φιλικῆς του συντροφίας. Δὲν εἶμαι συνεγὸς τῆς ἀπιστίας του· δὲν τὸ ἀγνοεῖ ὅθεν ἀκουσὸν με . . . εἶμαι ὠραία· μόνη σὺ καθ' ὄλον τὸ χαρμεῖ μου δύνασαι ν' ἀμιλλᾷσαι πρὸς ἐμέ· ἀλλ' ἐγεννήθην εἰς τὰ πάθη ἐνῶ σὺ δὲν δύνασαι νὰ ἀγαπήσῃς ὡς ἐγὼ ἀγαπῶ· διατὶ λοιπὸν, ὦ ψυχρά παρθένα, βραχνίζεις ἀσθενῆ καρδίαν; Μὴ μοῦ διαφιλονικῆς τὸν Γιρέην· εἶνε ἰδικὸς μου· αἱ θωπεῖαι του ὡς φλόξ μὲ θερμαίνουσι, συνεδέθη μετ' ἐμοῦ δι' ὄρκου ἐπισήμου· πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐκεῖνος καὶ ἐγὼ μίαν εἶχομεν βουλὴν καὶ μίαν γνώμην. Μὲ φρονεῖ ἡ ἀπιστία του. . . . Κλαίω! . . . Γονυπετῶ ἐνώπιόν σου. Σὲ ἱκετεύω, μὴ τολμῶσα νὰ σὲ ἐπικρίνω . . . Ἄ! ἀπόδος μοι τὸν Γιρέην, ὁ ὁποῖος ἦτο πρῶτον. . . . Μὴ ἀντιτείνης λέξιν. . . . Εἶνε ἰδικὸς μου· παραφέρεται διὰ σέ . . . ἀπώθησον, ἀπομάκρυνον αὐτὸν διὰ περιφρονήσεων, δι' ἱκεσιῶν, διὰ δακρύων, δι' οἰοῦδῆποτε τρόπου θέλεις· ὀρκίσθητί μοι εἰς τὸν θεόν σου ὅτι θὰ συμφιλώσῃς τὴν Ζαρέμαν μετὰ τὸν Γιρέην. . . Ἀλλὰ πρόσεξον . . . ἂν εἶνε ἀνάγκη! . . . ἐνθυμήσου ὅτι ἐγὼ ἐγεννήθην εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Καυκάσου καὶ γινώσκω τὴν χρῆσιν τοῦ ἐγχειριδίου.»

Εἰπούσα, αἴφνης ἐγένετο ἄφαντος. Δὲν τολμᾷ νὰ ἀκολουθῆσθαι αὐτὴν ἡ ἡγεμονόπαις. Εἶναι ἀκατάληπτος εἰς ἀθῶν κόρην ἡ γλῶσσα τῶν ὀδυνηρῶν παθῶν, ἀλλ' ἡ φωνὴ αὐτῶν, εἶναι συγκεχυμένως καταληπτὴ εἰς αὐτὴν, εἶναι παρὰδοξος, εἶναι τρομερὰ δι' αὐτὴν. Ποῖα δάκρυα καὶ ποῖα ἱκεσίαι θέλουσι σώσει αὐτὴν ἀπὸ τῆς κατασιγῆς; Τί περιμένει αὐτὴν; Εἶναι δυνατὸν δι' αὐτὴν νὰ διέλθῃ τὸ ὑπόλοιπον τῶν πικρῶν νεανικῶν αὐτῆς ἡμερῶν ὡς περιφρονητὴ πάλλαξις; Ὡ θεέ! ἐάν ὁ Γιρέης ἐλησμονεῖ διὰ παντὸς τὴν δυστυχῆ ἐν τῇ ἀπομακρυσμένῃ εἰρηκτῇ αὐτῆς, ἡ δι' ἐσπευσμένου θανάτου ἀπόκοπτε τὰς ἀθλίαις ἡμέραις αὐτῆς, μετὰ ποίας χαρὰς ἡ Μαρία ἤθελεν ἐγκαταλείψει τὸν θλαβερόν κόσμον! Αἱ πολῦτιμοι στιγμαὶ τῆς ζωῆς ἀπὸ πολλοῦ παρήλθον, ἀπὸ πολλοῦ δὲν

ὑπάρχουσι πλέον! Τί νὰ κάμῃ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ κόσμου; Ἦδη εἶναι καιρὸς δι' αὐτὴν, περιμένουσι τὴν Μαρίαν, καὶ δι' οἰκείου μειδιήματος προσκαλοῦσιν αὐτὴν εἰς τοὺς οὐρανούς εἰς τοὺς κόλπους τῆς εἰρήνης.

Ταχέως παρήλθον αἱ ἡμέραι· ἡ Μαρία δὲν ὑπάρχει. Ἐν ἄκρῃ ἀπεκοιμήθη ἡ ὄρφανή· ὡς νέος ἄγγελος, περιήγαγε τὸν πρὸ πολλοῦ ποθητὸν κόσμον ἀλλὰ τί κατεβίβασεν αὐτὴν εἰς τὸν τάφον; ἡ ἀγωνία ἄρα γε αἰχμαλωσίας ἀτελευτήτου; ἀσθένεια, ἡ ἄλλο τι δεινόν, τίς ἤξευρε; Δὲν ὑπάρχει πλέον ἡ τρυφερὰ Μαρία! . . . τὸ στυγνὸν ἀνάκτορον ἔμεινεν ἔρημον· πάλιν ἐγκατέλειψεν αὐτὸ ὁ Γιρέης· μετὰ σμήνους Τατάρων πάλιν ἐπήγαγεν ὀλεθρίαν ἐπιδρομὴν εἰς ξένην χώραν· ἐκ νέου ἐν ταῖς θυέλλαις τῶν μαχῶν τρέπεται στυγνός, αἰμοχαρής, ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Χάνου ἐγκρύπτεται ἀπαρμύθητος φλόξ ἄλλων αἰσθημάτων. Πολλάκις κατὰ τὰς ὀλεθρίας ἀλληλοσφαγίας ἀνυψῶναι τὴν σπάθην, καὶ διὰ μιᾶς αἴφνης μένει ἀκίνητος, περιβλέπει κύκλῳ ὡς παρὰφρων, ὠχρῶν, ὡσεὶ πλήρης τρόμου, καὶ ψιθυρίζει τι, καὶ ἐνίστε ποταμηδὸν χύνει θερμὰ δάκρυα. Λησμονηθεῖσα, περιφρονηθεῖσα ἡ γυναικωνίτις αὐτοῦ δὲν προσβλέπει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· γηράσκουσιν ἐκεῖ αἱ γυναῖκες, παραδοδόμεναι εἰς τὰ βάσανα καὶ ὑπὸ οὐδενὸς παρηγορούμεναι. Ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἀπὸ πολλοῦ δὲν ὑπάρχει ἡ Γρουζινίς· ἐβρίβθη εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν ὑδάτων ὑπ' ἄλλων φυλάκων τῆς γυναικωνίτιδος. Καθ' ἣν νύκτα ἀπέθανεν ἡ ἡγεμονόπαις, συνετελέσθησαν καὶ αὐτῆς τὰ δεινὰ! Ὅποιονδῆποτε καὶ ἂν ἦτο τὸ ἐγκλημα αὐτῆς, φρικτὴ ὑπῆρξεν ἡ τιμωρία! . . .

Δηλώσας διὰ τοῦ πυρός τοῦ πολέμου τὰς ὑμέρους πρὸς τὸν Καυκάσον χώρας καὶ τὰς εἰρηνικὰς κόμας τῆς Ρωσίας ἐπανῆλθεν ὁ Χάνης εἰς τὴν Ταυρίδα καὶ εἰς μνήμην τῆς πολυπαθοῦς Μαρίας ἀνήγειρε μαρμαρίνην κρήνην μεμονωμένην ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ ἀνακτόρου. Ἐπ' αὐτῆς ἐπισκιάζεται ὑπὸ τοῦ σταυροῦ ἡ μωαμεθανικὴ ἡμισέληνος (σύμβολον βεβαίως θρασυ, θλιβερόν πταῖσμα ἀγνοίας), ἐπ' αὐτοῦ εἶναι ἐπιγραφὴ· εἰσέτι δὲν κατεβρώθη ὑπὸ τοῦ παμφάγου χρόνου. Πέραν τῶν ξενικῶν χαρακτήρων αὐτῆς ψιθυρίζει ἐν τῷ μαρμαρῷ τὸ ὕδωρ καὶ στάζει ψυχρὰ δάκρυα μηδέποτε σιγῶν. Οὕτω κλαίει μήτηρ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς θλίψεως τὸν ἐν τῷ πολέμῳ πεσῶντα υἱόν. Αἱ νεαρὰί κόραι ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ ἐγνώρισαν τὴν παράδοσιν τῶν ἀρχαίων χρόνων καὶ ὠνόμαζον τὸ θλιβερόν μνημεῖον Κρήνην τῶν δακρύων.

Ἐγκαταλιπὼν ἐπὶ τέλους τὴν ἄρκτον, ἐπὶ πολὺν χρόνον λησμονῶν τὰς εὐωχίας, ἐπεσεφθην τὸ ἐν λήθῃ κοιμώμενον ἀνάκτορον τῆς Μπαχτσαρᾶς· ἐν τῷ μέσῳ ἀναῦδων μεταβάσεων ἐπλανήθη ἐκεῖ, ὅπου ἡ μάστιξ τῶν ἐθνῶν, ὁ βίαιος Τάταρος, εὐωχεῖτο καὶ μετὰ τὰς φρικαλεότητας τῆς ἐπιδρομῆς ἐβυθίζετο εἰς τρυφελὴν ἀπραξίαν. Μέχρι τοῦδε ἔτι ἀποπνέει ἡδοναθὴ κατὰ τοὺς ἐρήμους θαλάμους καὶ τοὺς κήπους· πικρίζουσι τὰ ὕδατα, κοκκινίζουσι τὰ βόδα καὶ περιπλέκονται τὰ κλήματα, καὶ χρυσὸς λάμπει ἐπὶ τῶν τοίχων. Εἶδον τὰ παλαιὰ δικτυωτά, ὧν ὀπισθεν γυναῖκες κατὰ τὸ ἔαρ αὐτῶν, με-

τροῦσαι ἠλεκτρικὰ κομβολόγια, ἀνεστέναζον ἐν τῇ ἡσυχίᾳ. Εἶδον τὸ νεκροταφεῖον τῶν χανῶν, τὸ τελευταῖον ἐνδιαιτήμα τῶν δεσποτῶν. Ἐκεῖ αἱ ἐπιτύμβιοι στῆλαι αἱ ἐστεμέναι διὰ τῆς μαρμαρίνης κιάρειως μοὶ ἐφαίνετο ὡς ἐάν διὰ καταληπτῆς φήμης ἐκέρυττον τὴν διαθήκην τῆς μοίρας. Ποῦ ἐκρύβθησαν οἱ χάναι; Ποῦ εἶνε ἡ γυναικωνίτις; Πέριξ τὰ πάντα εἶναι ἡσυχά, τὰ πάντα κατατηγῆ, τὰ πάντα μετεβλήθησαν! . . . Ἀλλὰ τότε ἡ καρδία δὲν ἦτο πλήρης τούτων ἡ εὐωχία τῶν βόδων, τὸ κελάρυσμα τῶν κρηνῶν παρέσυρον εἰς ἀκουσίαν λήθην, ἀκουσίως ἡ διάνοια παρεδίετο εἰς ἀνεξήγητον παραχῆν καὶ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ παρίστατο ἐνώπιόν μου ἡ κόρη ὡς ἰσταμένη σκιά! . . .

Τίνος τὴν σκιάν εἶδον ὦ φίλοι; Εἶπετέ μοι, τίνος ἡ τρυφερὰ εἰκὼν μὲ ἐδίωκε τότε ἐπιμόνως, ἀναποδράστως; Ἄρα γε ἡ καθαρὰ ψυχὴ τῆς Μαρίας ἐπεφαίνετο εἰς ἐμέ, ἡ ἡ Ζαρέμα, πένευσσα ζηλοτυπίαν, περιεφέρετο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐρήμου γυναικῶνος;

Ἐνθυμοῦμαι ἐπίσης ἰλαρὸν βλέμμα καὶ καλλονὴν ἔτι ἐπίγειον· ὄλοι οἱ διαλογισμοὶ τῆς καρδίας πρὸς αὐτὴν πετῶσι· δι' αὐτὴν ἀδημονῶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ. . . Ἄφρον, ἀρκεῖ πλέον, παῦσον, μὴ ἀναξαινήσματα ἄδημονίαν! Ἐπλήρωσας τὸν φόρον σου εἰς τὰ θυελλώδη ὄνειρατα ἀτυχοῦς ἔρωτος— Ἀνάνησον! ἐπὶ πολὺν χρόνον ἄρα γε ὡς τεθλιμμένος αἰχμαλώτος θέλεις ἀσπάζεσθαι τὰ δεσμὰ καὶ θέλεις διασαλπίζει εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀφροσύνην σου δι' ἀκριτομύθου λῦρας;

Λάτρης τῶν Μουσῶν, λάτρης τῆς εἰρήνης, λησμονήσας καὶ τὴν δόξαν καὶ τὸν ἔρωτα, ταχέως θέλω πάλιν ἰδεῖ ὑμᾶς, ὦ τερπναὶ ὄχθαι τοῦ Σαλγήρου! θέλω ἀνέλθει εἰς τὴν κλιτὴν τῶν παραθαλασσιῶν ὀρέων, πλήρης μυστικῶν ἀναμνήσεων, καὶ πάλιν τὰ ταυρικὰ κύματα θέλουσι τέρψει τὸ ἀκόρεστον βλέμμα μου. Γοητευτικὴ χώρα, παρηγορία τῶν ὀφθαλμῶν! Τὰ πάντα εἶναι ἐκεῖ ζωηρὰ· λόφοι, δάση, ἠλεκτρον καὶ ἀδάμαντες σταφυλῶν, φιλόξενος καλλονὴ κοιλάδων, καὶ νάματα καὶ δρόσος λευκῶν—τὰ πάντα θέλγουσι τὴν αἴσθησιν τοῦ ὀδοπόρου, ὅταν κατὰ τὴν πρωϊνὴν ἀτάραχον ὄραν τρέχῃ ἐπὶ τῶν ὀρέων διὰ τῆς παρκαλίας ὁδοῦ ὁ συνήθης ἵππος αὐτοῦ καὶ ἡ πρασινίζουσα ἱμάς λάμπῃ ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ σμαραγῆ περίξ τῶν βράχων τοῦ Αἰουδάγου.

(Ἐκ τοῦ Ῥωσικοῦ).

Ο ΤΡΥΓΟΣ

Μὲ τοῦ ἡλίου τίς πρῶτες ἀκτίνες,
ἄσπεραίδες προβάλλουν μ' ἐκείνες
συντροφίαις, ἀσπροφύρες πολλές,
γιὰ ν' ἀρχίσουν τὸν τρύγο τρελλές.

Τὰ βασίλεια τοῦ Βάκχου, τ' ἀμπέλια,
ἀπὸ κρότους γεμίζουν καὶ γέλοια,
καὶ σὲ καθε προβάλλει ληνὸ
τσαντιράκι μικρὸ, μελανό.

Πῆρε ἡ ἡμέρα κι' οἱ τρύγοι ἀρχίζουν,
οἱ ληνοὶ μὲ σταφύλια γεμίζουν,
κι' ἡ τρυγίστρα νὰ παίξῃ ζητῆ
μὲ τὸ φίλο της νιὸ πατητῆ.

Κόβει ὁ τρύγος μαζὶ μὲ σταφύλια
καὶ λουλούδια πὸ κόκκινα χεῖλια
καὶ γιὰ τσίπουρα στὲς τσίπουριες
δυσχοσφίγγει καρδιὲς φλογερές.

Τώρα ἡ ἡμέρα γυρνᾷ. Ἦρθε βράδυ·
οἱ τρυγίστρες κοπάδι, κοπάδι,
στὰ χωριά τους τραβοῦν μὲ χαρὲς
καὶ ἄλλες μένουν ἴστους πύργους πολλές.

Τί φωνές! τί τραγούδια, χοροί,
τί φωτιές, τί χιλιάδες φανοί,
μά, ἴσθην τόση χαρὰ τί στενάζει;
Ἐστὸ πολῆμι ὁ μουστος ποῦ στάζει.

Εἶν' ὁ μουστος ἐκεῖ ποῦ βογγαίει.
Εἶν' ἡ νιότη ποῦ φεύγει καὶ πάει,
κι' ἡ σκλήρῃ ἴσθὸ ληνὸ τσίπουριά,
ἐνὸς ψάλτη ἡ θλιμμένη καρδιά.

DE RIVALS

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΕΝΟΣ ΜΙΣΟΓΥΝΗ

I.

... Καὶ εἶχε τὸν λόγον ὁ Στέφανος, ὁ φοβερός ἐσχάτως μισογύνης, καὶ εἶχε πάρη πειὰ τὸν κατήφορο, ὅταν στὸ τέλος ἐνὸς φοβεροῦ φιλιππικοῦ του κατὰ τοῦ ἄλλου φύλου, τὸν διακόπτει κάποιος ἀπὸ μᾶς λέγων:

— Μὰ τέλος πάντων οὐτ' ἡ καλλονὴ αὐτῆ σ' ἐπηρεάζει ἴσένα;

— Ἄ, ἐδῶ δὲ σὲ περίμενα, ξεφώνησε μὲ τῇ νευρική παραχῆ ποῦ τὸν κατακαμβάνει παραδόξως ἀπὸ τινος ὅταν ἀκούσῃ ἀντίρρησην ἢ ἐναντίωσιν. Ἡ καλλονὴ! Καὶ τί 'ν' ἡ καλλονὴ;

Μιὰ πρέζα κρέας τραβηγμένο ἀπὸ ὄω καὶ μαζεμένο ἀπὸ 'κεῖ' ποῦ ὄω σχηματίζει μιὰν εὐάρεστη κοιλότητα, ἐνῶ ἐκεῖ τεντώνεται γιὰ νὰ μεταβάλλῃ ἓνα ἐξόγκωμα εἰς θελκτικὴν καμπύλην.

Μιὰ αὐτόματη φυσικὴ ἐργασία ὅσην ἐκείνην ποῦ γίνετ' ἐσκεμμένως κατ' ἀπὸ τὰ δάχτυλα τοῦ γλύπτου μὲ τὸν πηλό.

Ἄλλ' ἀξίζει λοιπὸν τὸν κόπο ὁ ἀσυνείδητος αὐτὸς τρόπος τῆς διευθετήσεως τοῦ πηλοῦ, νὰ ἐπηρεάζῃ τόσο τὸ ἡλίθιο αὐτὸ νευρόσπαστο ποῦ λέγεται «ἄνθρωπος», ὥστε νὰ καταντήσῃ ἓνας ἀπ' τοὺς χειρότερους παιδεμούς μὲ τοὺς ὁποίους μᾶς βραχνίζει καλὰ-καθούμενα ὁ «τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ποιήσας» ἐδῶ κάτω;

Καὶ δὲν εἶναι ἴστροπή, μιὰ τοποθέτησις χαρακτηριστικῶν τυχαία, μιὰ μόνον πολλάκις στραβὴ ἢ ἴσια γραμμὴ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας τοῦ αὐτοῦ ὕλικου, γραμμὴ μάλιστα ἐντελῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄσχετος μὲ τὴν ἐσωτερικὴν ποιότητα τοῦ προσώπου ἐφ' οὗ σχηματίζε-

ται, ν' ἀρχῆ νὰ κινήσῃ τὴν πρὸς αὐτὸ ἀγάπην ἢ τὴν ἀπέχθειαν, ν' ἀποφασίζῃ δ' ἐκ προκαταβολῆς πολλάκις τὴν εὐτυχία ἢ τὴ δυστυχία του;

Καὶ ὅμως ναί, δὲν ὑπάρχει δυσκολώτερο πράγμα ἀπὸ τὸ ν' ἀντιπαθῆ ὁ «λογικὸς αὐτὸς ἄνθρωπος» στὴν ἐπήρεια τῆς ἀσυνειδήτως καὶ τυχαίως ὅπως σχηματισθείσης αὐτῆς γραμμῆς!

Τὶ βδελυγμὴ καὶ κατὰπτωσις!

Ἡ καλλονή!

Αὐτὸ τὸ τέρας τὸ ἀπείσιον τὸ ἀνεξαρτήτως ὅπως ἐπαναλαμβάνω ἠθικῆς ἀξίας, πνεύματος, ἢ ἀγαθότητος τοῦ δι' αὐτῆς προικισθέντος, ἐξεγείρον ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς αἰσθήσεις, ἐπαναστατοῦν τοὺς λογισμοὺς, ἐξάπτουν ἐπικινδύνως τὰ αἰσθητά καὶ ἀναρριπίζον θύελλαν παθῶν 'στὴς καρδιαὶς τῶν ἀνθρώπων!

Αὐτὸ τὸ αἰμοχαρὲς καὶ ἰσθύλον θηρίον, τὸ κατακυρβελλιάζον πλειστάκις τὴν ἀτομικὴν ἀξιοπρέπειαν τῶν ἐκουσίων σκλάβων του, τὸ βυθίζον εἰς πένθος καὶ συντριβὸν τὰς ἐκλεκτωτέρας κατ' ἐκλογὴν ὑπάρξεις, ἢ, φοβερώτερον, τὸ φωλειάζον καὶ ἀνάπτων, 'στὰ στήθη των τὴν ἀγριωτέρην θυγατέρα τῆς ὑποψίας, τὴν ζηλείαν, τὴν ἐξομοιοῦσαν καὶ τὸν ἀγαθώτερο πολλάκις ἄνθρωπο πρὸς σκύλλον λυσσῶντα, πρὸς ὕαιναν μᾶλλον ἐν παρρηροσύνῃ!

Ἴδου ἡ καλλονὴ σου, ἴδου καὶ αἱ Ἐρινύες αἱ ἀκρολουθεῦσαι αὐτὴν σχεδὸν πάντοτε ὡς δερυφόροι!

Διότι — τί μυστήριον ἀλήθεια! — ὅσο ἡ καλλονὴ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης ἡμερώνει καὶ ἐξευγενίζει τὴν ψυχὴν, τόσο ἀντιθέτως — πλὴν μετρημένων τρισυλογημένων ἐξαιρέσεων — τὴν στρεβλώνει καὶ τὴν σκληρύνει ἀσυναισθήτως ἡ καλλονὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸ πάντων τῆς γυναικός, ὅπως διευθετήθησαν τὰ κατ' αὐτὴν καὶ αἱ φιλετικάι πρὸ πάντων σχέσεις της.

Ἡ καλλονὴ! Δὲν ἔξερω ἢ ἡ ἀπῆνεια τοῦ τέρατος αὐτοῦ εἶναι φυσικὴ ἢ προῖον τῶν κοινωνικῶν ἀπλῶς ὄρων τῆς ὑπάρξεώς μας. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον γνωρίζω εἶναι ὅτι καμμιά Ἐρινύς, καμμιά Ἄρπυια, δὲν ἐπροξένησέ ποτε φρικωδέστερα 'στὴν ἀνθρωπότητα δεινὰ.

Κι' ἀφ' ἧς τὴν προτοκῦταξά με τέτοιο μᾶτι, αἰσθάνομαι κἄποιο εἶδος ἀποτροπισμοῦ γιὰ 'μείναις 'ποῦ στολιζόνται μ' αὐτὴν σκεπτόμενος: «Εἰς πόσους ἄρά γε νὰ ἐχρησίμευσαν ὡς δῆμοι . . . πόσους ἄρά γε νὰ ἔθυσαν καὶ νὰ τσαλαπάτησαν ὑπὸ τὴν πτέρνα τους 'στὴ ζωὴ τους!»

Κι' ὁ ἀποτροπισμὸς αὐτὸς μεταβάλλεται καὶ εἰς μίσος ἀκόμη, ὅταν 'νοιώθω ὅτι μ' ὄλ' αὐτὰ ἀδυνατῶ καὶ 'γὼ ἀκόμη ν' ἀντιστῶ 'στὰ φαρμακευμένα θέληγητρά των ἐμποιοῦντα εἰς ἐμὲ ἀπὸ τινος, εἶδος ἡδέας φρίκης μᾶλλον ἢ ἔρωτος.

Ἄχ! κάτω ἀπ' τὸ γαλίνιο, τὸ ὑγρὸ, τὸ πλῆρες ἠδυσπαιείας γαλανὸ ἢ μαῦρο, καστανὸ ἢ πρασινωπὸ,

στακτόχροον ἢ πολύχρωμο σὰν τῆς ὀχειᾶς βλέμμα τους, κοχλάζει κρυπτομένη σχεδὸν πάντοτε ἢ τρικυμία καὶ μυκῶνται οἱ τυφῶνες τῶν ἀγριωτέων παθῶν.

Καὶ νὰ συλλογισθῆ κανεὶς τί ποταμοὺς αἱμάτων ἐπλήρωσε καὶ πληρώνει ἡ τάλαινα ἀνθρωπότης φόρο 'στὸν ἀκτάβλητο αὐτὸν Μινώταυρό της!

Σ' αὐτὸ τὸ ἀχόρταγο κι- αἰμοδιψὲς κτήνος, τὸ ὅποιον γίνεται μὲν ἐνίοτε ἀφορμὴ φιλολογικῆς ἢ καλλιτεχνικῆς τινος ἐπιτυχίας ἐκ μέρους ἀνισορροποῦ ἐξ αἰτίας του πάλιν λογογράφου γλύπτου ἢ ζωγράφου ἀλλὰ καὶ θάπτει δολοφονοῦν τοὺς δημιουργοὺς του! Τὸ ὅποιον χαρίζει μὲν σπανιότατα 'στὸν κόσμον κανένα μέγαλον ποιητὴ μυθιστοριογράφου ἢ δραματουργοῦ, πλὴν ἀνορθῶ καὶ τὰς τριχὰς ἐκ φρίκης μὲ τὴν ἀπειρίαν τῶν ἐγκλημάτων, τῶν ἀνοσιοργημάτων μᾶλλον τὰ ὅποια προκαλεῖ, κινῶν ἐκ ποώτης ὄψεως εἰς ἀδικαιολόγητον καὶ ἀναξίαν του ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λατρεῖαν.

Ἄλλὰ σκεφθῆτε λοιπὸν: ἀξίζουν τάχα μερικὰ τοιαῦτα, 'στὰ δάχτυλα μετρούμενα ἀριστουργήματα ἔστω, μερικοὶ 'καλογραμμένοι ἔστω στίχοι, τὴ λαχτάρα καὶ τὴν κατὰστροφὴ ἀπειραρίθμων σπακρόντων θυμάτων του, κατὰλεγομένων τὸ πλεῖστον μεταξὺ τῶν αἰσθηματικῶν καὶ εὐγενεστέρων πλάσματων, τὰ ὅποια ἄφησαν ὄλα τὴν τελευταία τους πνοὴ ὑμνοῦντα καὶ λατρεῖοντα αὐτὸν τὸ δῆμιό τους.

Γιατί οἱ ἀναγνώται ἢ οἱ θαυμασταὶ τῶν μεγάλων αὐτῶν δυστυχῶν, ἐπικαλοῦνται καὶ αὐτὸ ὡς διθύραμβον τάχα ὑπὲρ τῆς καλλονῆς, χωρὶς οὔτε κἄν νὰ σκεφθοῦν τὸν πόνο καὶ τὸ δάκρυ καὶ τὸ αἶμα 'ποῦ κόστισαν 'στοὺς ἀριστοτέχνους των, ἀπ' τὰ ὅποια στάζει κάθε τους ψῆφί καὶ κάθε τους γραμμὴ . . . καὶ ὡς νὰ ἀξίξει κανένα καλοπελεκημένο μάρμαρο, καμμιά καλοχρωματισμένη ζωγραφιὰ ἢ κἄμποσοι καλογραμμένοι ἔστω τόμοι νανουρίζοντες τὸν σκοτῶνόντα μ' αὐτοὺς λίγας πληκτικὰς ἢ ἀύπνες ὄρας, νὰ ἰσορροῖσιν τὴν ἀγωνία, τὴ συμφορὰ καὶ τοὺς σπαρχιμοὺς μυριάκις ἐκατομμυρίων ὑπάρξεων ἀφ' ἧς ὑπῆρξεν ἀνθρωπότης!

Τὸ κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον πολλάκις βῶτησα τὸν ἑαυτό μου:

— «Κατὰ πόσον ἀποζημιώθη ἡ ἀνθρωπότης καὶ μ' αὐτὸν ἀκόμη τὸν Ὀμηρο, γιὰ τὴν κατὰστροφὴ ἐνὸς ὁλοκλήρου λαοῦ — τῆς δυστυχημένης Τροίας — ἢ μὲ τοὺς τραγικούς τοὺς κλαύσαντας ὄμμορφα ἔστω τὴν πανολεθρίαν ἢ τὰ παθήματα τῶν νικητῶν των, τὸ ἄνθος τῶν ὁποίων ὡς ὁ Αἴας ὁ Ἀγαμέμνων καὶ τόσοι ἄλλοι, φρικωδῶς μετὰ ταῦτα ἐπλήρωσαν τὴ φήμη τῆς ἀνδρείας των.

Ὅταν δὲ συλλογισθῶ πῶς ὅλας αὐταῖς ἡ μειοψωνίας ἀπαξάπαντος τοῦ τότε γινώσκου κόσμου ὀφείλονται 'σὲ δυὸ γαλανὰ μάτια, ὄχι Σαπφούς τινος τοῦλάχιστον πλήρους ἀγαθότητος πνεύματος καὶ αἰσθημάτων, ὄχι Ἀσπασίας τινος τοῦλάχιστον πλήρους μεγαλοφυΐας καὶ χάριτος ἐξιδανικευσάσης δὲ τὸν ἐκτὸς γάμου ἔρωτα, ἀλλ'

ἐνὸς ἀναισθήτου καὶ στενοκεφάλου πιθανώτατα πορνιδίου — ἀφοῦ πούθενά δὲ γίνεται λόγος ἄλλος περὶ Ἑλένης πλὴν τῆς καλλονῆς της — γίνομαι σκυλλί μονάχο κατὰ τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «καλλονῆ» γνωστῆς Μεγαίρας, ἥτις μετὰ τῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ πλοῦτου, προξένησε τὰ φρικωδέστερα 'στὸν κόσμον κακὰ.

Γιατί σ' αὐτὰ μόνον τὰ τρία τέρατα ἐπετρέπησαν ἀνέκαθεν τὰ πάντα.

Ἐγκλήματα ὄντως καὶ ἀτιμιαὶ κατὰ λαῶν καὶ ἔθνοτήτων ὁλοκλήρων διεπράχθησαν πάντοτε ἀσυστόλως ἐκ μέρους ἐστεμμένων ἢ κεφαλαίουχων κικουργῶν, χωρὶς οὔτε στοναχῆ ν' ἀκουσθῆ ἐκ μέρους τῶν καταπιεζομένων. Τὸ δὲ περιεργώτερον, τὰ κικουργήματα ταῦτα ἐξετάζονται μὲ τὸ ψυχρότερον φλέγμα καὶ παρ' αὐτῶν ἔτι τῶν ἱστορικῶν, ἐνθουσιαζομένων μάλιστα κἄποτε ὑπὲρ ἰσχυρῶν, θαψάντων ἰδικούς των ἢ ἄλλους λαούς, ἐνῶ ὅλοι μας ἐξεγειρόμεθα ἐν ἀγανακτήσει πρὸ ἐγκλήματος ἰδιώτου κατ' ἰδιώτου μὴ βλάψαντος ἐπὶ τέλους ἢ μόνον τὸν παθόντα.

Ἡ καλλονὴ ἐς τούτοις εἶναι ἡ πάντων τούτων ἀπειρώς φρικωδέστερα, καθὸ σφάζουσα καὶ ἀφωπλιζουσα συνάμα τὸν σφάζομενον ἐξκαλοουθούντα καὶ ἐν τῇ ψυχρῶν χιτῶν αὐτῆ ἔτι νὰ λατρεῖ τὸν κρεουργήσαντα αὐτήν.

Φοβερὰ τῶ ὄντι ἐπαναστάσεις καὶ ἐξεγέρσεις ἐσημειώθησαν παντοῦ καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχὴν κατὰ τε τῆς ἐξουσίας καὶ τοῦ πλοῦτου. Μόνον κατὰ τῆς ἀπαισιῶς χειριζομένης τῆς δυνάμει της καλλονῆς κανεὶς ὡς τώρα συστηματικῶς δὲν ἐξηγέρθη. Ἰκεῖσαι τούναντιον καὶ αἰτήσεις ἐλέους καὶ στεναγμοὶ λατρείας καὶ ἀφροσύσεως ἀπευθύνονται σ' αὐτὴν ἀπὸ παντοῦ ἐκ μέρους τῶν θυμάτων της.

Γεώργιος Μαζαράκης

ΣΚΕΨΕΙΣ ΛΑΒΕΛΛΑΡΟΥ ΔΟΥΜΑ ΥΙΟΥ

Βάδιζε δύο ὄρας καθ' ἐκάστην καὶ κοιμοῦ ἑπτὰ ὄρας τὰν νύκτα. Κοιμοῦ, πάντοτε μόνος, ἅμα σὲ καταλάβῃ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ὕπνου. Ἐγείρου τῆς κλίνης μόλις ἐξυπνήσης. Ἐργάσθητι ἅμα ἐγερθῆς. Μὴ τρώγῃς εἰμὴ ἅμα πεινάσης καὶ μὴ πίνῃς παρὰ μόνον ὅταν διψήσης καὶ πάντοτε βραδέως.

— Μὴν ὀμιλῆς παρὰ μόνον ὅταν πρέπῃ καὶ λέγε τὰς ἡμισείας τῶν σκέψεών σου. Γράφε ὅ,τι δύνασαι νὰ ὑπογράψῃς καὶ μὴ λέγῃς πᾶν ὅ,τι δὲν δύνασαι νὰ πράξῃς. Μὴ λησιμονίσης ποτὲ ὅτι οἱ ἄλλοι θὰ στηριχθῶσιν ἐπὶ σὲ καὶ ὅτι σὺ δὲν πρέπει νὰ στηρίζῃσαι ἐπὶ τῶν ἄλλων.

— Διὰ τὸ χρῆμα νὰ ἔχῃς τόσον ἐκτίμωσιν ὅσον τοῦ ἀξίει· εἶνε καλὸς ὑπνρέτης τοῦτο καὶ

καλὸς κύριος. Προφυλάχθητι ἀπὸ τὰς γυναῖκας μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους καὶ ἀπομακρύνθητι αὐτῶν μετὰ τὸ τεσσαρακοστὸν. Μὴ δημιουργήσης χωρὶς νὰ γνωρίζῃς εἰς ποίας ὑποχρεώσεις ὑποβάλλῃσαι καὶ νὰ καταστρέφῃς ὅσον δύνασαι ὀλιγώτερον.

— Συγχώρει ἐκ προκαταβολῆς ὄλον τὸν κόσμον διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν.

— Μὴ περιφρονίσης τοὺς ἀνθρώπους, μὴ τοὺς μισήσης, καὶ μὴ γελάς μὲ αὐτοὺς περισσότερον τοῦ δέοντος, ἀλλὰ νὰ τοὺς οἰκτείρῃς.

— Ἀναλογίζου τὸν θάνατον κάθε πρῶτῃ ἐπαναβλέπων τὸ φῶς καὶ κάθε βράδυ εἰσερχόμενος εἰς τὸ σκότος.

— Ὅταν πάσῃς, νὰ ἀντιμετωπίζῃς τὴν λύπην σου, θὰ σὲ παρηγορῇ ἡ ἰδία καὶ θὰ σὲ διδάσκῃ κατὰ.

— Προσπάθησε νὰ εἶσαι ἀπλοῦς. νὰ ἀποβῆς χρήσιμος, νὰ μείνῃς ἐλεύθερος καὶ ἀνάμεινον, νὰ ἀρνηθῆς τὸν Θεόν, ὅταν καλῶς σοῦ ἀποδείξουν ὅτι δὲν ὑπάρχει.

— Ὑπάρχει διὰ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα διαδοχῇ καθηκόντων πρὸς ἐκπλήρωσιν, τὰ ὅποια τοὺς ἀναγκάζουν νὰ παρατηροῦν πάντοτε ἐμπρὸς καὶ νὰ συνειθίζουσι εἰς τὴν ἔλλειψιν τῆς μᾶλλον προσφιλοῦς τρυφερότητός των.

— Ἡ δυστυχία καὶ ἡ μοχθηρία προσβάλλουν τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς χωρὶς νὰ τὰς σχίζουσι. Ὁμοιάζουν αὐταὶ πρὸς τοὺς ἐκ γρανίτου βράχους τοὺς καλυπτομένους ὑπὸ τῆς μαινομένης θαλάσσης κατὰ τὰς τρικυμίας. Νομίζει ὅτι τοὺς καταποντίζει ἐνῶ τοὺς καθαρίζει καὶ ἐμφανίζονται στιλπνότεροι καὶ περισσότερον λάμποντες εἰς τὸν ἥλιον. Ἡ ἀντίδρασις κάμνει νὰ λάμπουν περισσότερον ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους δὲν δύναται νὰ καταβάλλῃ.

— Σκοπὸς τῆς φύσεως εἶνε νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος πολλὰ τέκνα, νὰ τὰ μορφώσῃ διὰ νὰ ἀποβῶσι χρήσιμα, καὶ νὰ τὰ ἀγαπᾷ διὰ νὰ εἶνε εὐτυχῆ. Νὰ νυμφεύεται τις νέος καὶ ὑγιής, νὰ ἐκλέγῃ, ἀδιάφορον μετὰ τῆς ποίας κοινωνικῆς τάξεως, κόρην ἐντιμον καὶ ὑγιᾶ, νὰ τὴν ἀγαπᾷ ἐν ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ, νὰ τὴν καταστῆσιν σύντροφον ἀσφαλῆ καὶ μητέρα γόνιμον, νὰ ἐργάζεται διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων του, καὶ νὰ τοῖς ἀφήνῃ ἀποθνήσκων τὸ παράδειγμα τοῦ βίου του: ἰδοὺ ἡ ἀλήθεια, τὰ λοιπὰ πλάνη, ἐγκλημα ἢ παραφροσύνῃ.

— Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἴσταται ἀληθῶς ὑπερῶν τῆς ἀνθρωπότητος εἰμὴ κατὰ τοῦτο μόνον: τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀρετὴ ἄνευ ταπεινώσεως, οἱ τοιοῦτοι μόνον νομίζουσιν ὅτι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ θεωρῶσι ἑαυ-

τούς ανωτέρους τῶν ἄλλων, εἰς τοὺς ὁποίους εἶνε ἀπνηγορευμένον νὰ γνωρίζουν ὅτι εἶνε καὶ αὐτοὶ ὅμοιοι. Τὸ τάλαντον ἢ μεγαλοφυΐα πρὸ πάντων εἶναι ἀκουσία. Δὲν εἶναι προσπάθεια ἀνθρωπίνη, ἀλλὰ δῶρον τοῦ Θεοῦ, ὅπως καὶ ἢ καλλονή. Ἴδου διατὶ εἶνε δευτερευούσης σημασίας. Ὡσαύτως ἢ ὑστεροφημία δὲν τὴν καθιερωτοῦ ἐκτός ἂν γίνεται ἀρετή, διὰ τῆς εἰλικρινείας καὶ διὰ τῆς ἐπικοινωνίας ἐν τῇ παγκοσμίῳ προόδῳ μεθ' ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου. Ἡ δόξα διὰ τὴν δόξαν εἶνε εἰδεχθῆς κερδοσκοπία. Οἱ ἄνθρωποι οἱ εὐτυχεῖς ἐκ τῆς διασημότητος τῶν εἶνε ἀπλοϊκοί· οἱ ἄνθρωποι οἱ ὑπερήφανοι διὰ τὴν μεγαλοφυΐαν τῶν εἶνε ἡλίθιοι.

— Αἱ μεγάλοι καὶ ἀγαθὰ συμπάθειαι ἔχουσι τοῦτο τὸ καλὸν ὅτι μετὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀπολαύσεως παραμένει ἢ εὐτυχία τῆς ἀναμνήσεως.

— Πολλάκις θλίψις ἀπροσδόκητος, ἀδικος δυστυχία, δίδουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον ἐνεργητικότητα καὶ ἐπιμονὴν τὰς ὁποίας οὐδέποτε ἴσως θὰ ἀνεύρισκεν ἐν τῇ εὐτυχίᾳ, ἐγένετο δὲ ἀνήρ ὑπέροχος ἀφοῦ πολλὰς ὑπέστη δοκιμασίας, ὅστις θὰ ἦτο κοινὸς ἐὰν πάντοτε νύτῃ.

— Ὁ μὴ ἔχων καρδίαν νέος ὢν οὐδέποτε ἔχει τοιαύτην. Ἡ καρδία δὲν εἶνε καρπὸς τοῦ χειμῶνος δὲν φύεται ἐν τῇ χιόνι.

— Δύναται τις τὰ πάντα νὰ περιμένη ἀπὸ ἄνθρωπον καρδίας εἰς τὸν ὁποῖον ἢ δυστυχία ἔδωκε τὸ θάρρος καὶ τὴν φιλοδοξίαν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΛΟΙΟΥ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Βεβαίως πάντες ἔχομεν γνῶσιν τῆς θεραπευτικῆς χρησιμότητος τοῦ φλοιοῦ τῆς Κίνας, ἢ Κίνας κοινῶς λεγομένης, ἧς ἢ χρῆσις τείνει νὰ γείνη τόσον κοινή, ὥστε νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κατάχρησιν. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον εἶναι ἄξιον περιγραφῆς εἶναι πῶς τὸ τόσον πολῦτιμον τοῦτο φάρμακον ἀνεκαλύφθη καὶ πῶς ἐνεκεν τῶν θεραπευτικῶν αὐτοῦ ἰδιοτήτων τσοσούτον ἐξετιμήθη.

Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ φαρμάκου τούτου ὀφείλεται οὐχὶ εἰς τὸν πεπολιτισμένον καὶ ἀνεπτυγμένον κόσμον, ἀλλὰ κατὰ πρῆρον σύμπτωσιν εἰς τὸν ἄγριον καὶ ἀπολίτιστον.

Αἱ Κιγγῶναι, ἐξ ὧν ἐξάγεται ἡ Κίνα φύονται ἐπὶ τῶν κοιλάδων τῶν Ἄνδεων εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν, αἵτινες εἶναι ὀρηκτῆριον κακοηθεστάτων ἐλειογενῶν πυρετῶν, καὶ ἄς ἢ φύσις ἐπροίκισε διὰ τοῦ ἰάματός τοῦ φλοιοῦ τούτου τῆς Κίνας. Οἱ ἰθαγενεῖς ἄγριοι τῆς χώρας ταύτης ἐγίνωσκον τὴν θεραπευτικὴν ἰδιότητα τοῦ φαρμάκου τούτου ἐπὶ τῶν κακοήθων ἐλειογενῶν πυρετῶν, οἵτινες ἐμάστιζον τὴν χώραν των, ἐθεράπευσαν δὲ διὰ ταύτης τὴν σύζυγον τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Περούας Κίγγακα κατὰ τὸ 1630. Ὁ δὲ ἰατρὸς Ἰωάννης Δελβέγος, γνωρίσας τὸν θαυματουργὸν τοῦτον φλοιὸν, ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ὀνομαζόμενος τότε, «Κόνις τῆς Κομήσεως» (Pulvis Comitessae). Τὸ φάρμακον ὅμως τοῦτο βραδέως διεδόθη, τοῦτο μὲν διότι ἦτο εἰς χεῖρας ὀλίγων, καὶ δὴ μὴ ἰατρῶν, τοῦτο δὲ διότι ἦτο σπάνιον καὶ βαρύτιμον, (κατὰ τὸ 1640 ἡ

λίτρα, δηλ. 96 δράμια, ἐτιμᾶτο 10 ταλήρων), καὶ διὰ τὰς προλήψεις τῶν ἰατρῶν καὶ ἀσθενῶν. Μεγάλως συνετέλεσε εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ φλοιοῦ τούτου, τὸ ἐν Ρώμῃ τάγμα τῶν Ἰησοῦιτῶν ὅπερ ἐπόλοι εἰς τοὺς ἀσθενεῖς ὡς ἀπόκρυφον φάρμακον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Κόνις τῶν Πατέρων ἢ Καρδινάλειος» («pulvis patrum s. Cardinalis de Lugo»). Κατὰ δὲ τὸ 1649—50 μετηγγήθη ἐκ Ρώμης εἰς τὴν Γαλλίαν.

Ἄλλ' ὡς ἐπίσημον φάρμακον ἀνεκηρύχθη κατὰ 1680—82 κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ υἱὸς του ἐθεραπεύθη διὰ ταύτης ἐκ κακοήθους διαλείποντος ἐλώδους πυρετοῦ. Εἰς διάδοσιν δὲ τοῦ φαρμάκου τούτου συνέτεινον πολλοὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες ἰατροί, ὁ Torti καὶ ὁ Mancisi ἐν Ἰταλίᾳ ὁ Werlhaf καὶ ὁ Collen ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὁ Licutaud. Ἰδίως ὅμως ὁ μέγας Sydenham, ὅστις ἐξήτασε καὶ ἐμελέτησε τὸ φάρμακον τοῦτο ἐπιστημονικῶς.

Ὁ φλοιὸς τῆς Κίνας ἐξάγεται ἐκ τῶν Κιγγωνῶν, δένδρων ἀειθαλῶν, αἵτινες φύονται εἰς τὰς κοιλάδας τῶν Ἄνδεων κατὰ τὴν Νότιον Ἀμερικὴν, ἄλλαι μὲν μεμονωμέναι ἐπὶ τῶν δασῶν τῶν Ἄνδεων, ἄλλαι δὲ κατὰ στίφη, ἀποτελοῦσαι οὕτως εἰπεῖν δάση μικρά, ἅτινα εἶναι εὐδιάγνωστα εἰς τὸν πεπειραμένον ὀφθαλμόν. Αἱ κιγγῶναι διαιροῦνται εἰς διάφορα εἶδη, ἅτινα ἀναλόγως τοῦ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὕψους αὐτῶν, καὶ τῶν ἀλκαλοειδῶν ἅτινα περιέχουν, ὀρίζουν τὴν τιμὴν των. Αἱ ἔχουσαι τὴν μεγαλειτέραν τιμὴν εἶναι αἱ φυόμεναι περὶ τοὺς 4—6—9000 πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ αἵτινες εἶναι δένδρα ὕψους 5—10 μέτρων, ἐνῶ αἱ χαμηλότεραι π. χ. ἀναφύονται εἰς ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης 2000 πόδων, εἶναι μὲν δένδρα μεγάλα, 20—25 μέτρ. ὕψους, ἀλλ' ἄχρηστα, ὡς περιέχουσαι φλοιοὺς ἀσθενεστάτους. Αἱ χρησιμότεραι κιγγῶναι εἶναι αἱ φυόμεναι εἰς τὴν ἐπαρχίαν Λόζην, ἧτις κείται εἰς τὸ μέσον τῶν κιγγονοτρόφων χωρῶν.

Τὸ προσδοκῶρον ὅμως τῶν δένδρων τούτων καὶ ἡ μεγίστη χρῆσις αὐτῶν ἐν τῇ θεραπευτικῇ, ἐξηνάγκασε πολλὰ ἔθνη, νὰ καλλιεργήσωσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν χώρας αὐτάς. Καὶ κατορθώσαν τὸ τοιοῦτον, τοῦτο μὲν οἱ Ὀλλανδοί, μεταφτεύσαντες αὐτάς εἰς τὴν νῆσον Ἰαβάν, ὅπου ὑπάρχουσι πολλοὶ φυτεῖαι, τοῦτο δὲ οἱ Βρετταννοὶ μεταφτεύσαντες ἐπὶ τῶν Ἰμαλαίων ὄρεων.

Οἱ φλοιοὶ τῆς Κίνας συλλέγονται ἐν Ἀμερικῇ ὑπὸ ἰδίας τάξεως ἀνθρώπων τῶν Κινοθηρῶν (cascarilleros) ὀνομαζομένων, οἵτινες εἶναι ἄνδρες καρτερικοί, ὀρεσίβιοι, καὶ ἡμιάγριοι, ἐκστρατεύοντες ὑπὸ ἰδίους ἀρχηγούς, καὶ οἵτινες μὲ πολλοὺς κόπους εἰσδύουσιν εἰς τὰ δύσβατα δάση τῶν Ἄνδεων. Ἀφοῦ δὲ ἀνεύρωσι τὰ δένδρα [ταῦτα κατασκηνοῦσι περὶ ταῦτα καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀποξέουσι διὰ μαχαιρῶν τὴν ἐπιδερμίδα τῶν στελεγῶν, εἶτα δὲ πλήττουσι τὸ στέλεχος διὰ σφυρῶν πρὸς ἀποκόλλησιν τοῦ φλοιοῦ, ὃν ἀποκόπτουσι εἰς τεμάχια καὶ συλλέγουσι καὶ τέλος ἀποτέμνουσι τὸ δένδρον ὅλον καὶ ἀποφλοιοῦσι μέχρι τῶν λεπτῶν κλάδων. Ἀφοῦ συλλέξωσι τὰ τεμάχια ἀποξηραίνουσι ταχέως ἢ ἐπὶ πυρὸς ἥπιου περιαναρπῶντες αὐτά, ἢ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἂν ὁ ἡλιος εἶναι ἱκανὸς θερμὸς. Πρῆπει δὲ αἱ ἀποξηράσεις γίνονται εἰς θερμότητα πυρὸς νὰ μὴ εἶναι πολὺ ὑψωμένη, διότι ἀλλοιοῦται ἢ ἐξ αὐτῶν ἐξαγομένη Κινίνη μετατρεπομένη εἰς μᾶζαν ῥητινώδη.

Τελεία καὶ κανονικὴ ἀποξηράσεις ἀπαιτεῖ πολλὰς ἐβδομάδας. Ἡ συλλογὴ γίνεται κατὰ διαφόρους ἐποχάς, κατὰ τὸ κλίμα καὶ τὴν χώραν, π. χ. ἐν Περούᾳ ἀπὸ τὸν Μάϊον μέχρι Αὐγούστου, ἐν Νέα Γρενάδῃ δὲ καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

Ἀφοῦ δὲ ξηρανθῶσιν οἱ φλοιοὶ ταξινομοῦνται ἐκεῖ ἐπιτοπίως κατὰ τὴν χροιάν, τὸ πάχος, καὶ τὸ μέγεθος τιθέμενοι εἰς ἰδιαίτερούς σάκκους δερματίνους, οἵτινες κομίζονται εἰς τὰς ἀποθήκας τῶν ἐμπόρων.

Ν α ὕ π λ ι ο ν

Κωνστ. Στ. Ἀντωνιάδης, ἰατρός.

Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ ΒΑΜΒΑΚΟΣ

Ε Ν Ε Λ Λ Α Δ Ι

Ὁ βάμβαξ παρ' ἡμῖν καλλιεργεῖται κυρίως ἐν Θήβαις, ἐν Ἐπιδαύρῳ Λιμηρᾷ, ἐν Ἀγυῖαι, ἐν Ἀργεῖ, ἐν Λεβαδείᾳ καὶ Λακεδαίμονι. Ἡ ἔκτασις τῆς εἰς τὴν καλλιεργεῖαν ταύτην διατεθειμένης γῆς ἀνέρχεται, κατ' ἀκριβεῖς ὑπολογισμούς, εἰς 56,650 στρέμματα ἐν ὄλῳ, ἧτοι 300 ἐν Θήβαις, 20,000 ἐν Ἐλει καὶ 250 ἐν Βοιαιῖς τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς, 300 ἐν Δωτίῳ καὶ 300 ἐν Κασθαναίᾳ τῆς Ἀγυῖας, 500 ἐν Ἀργεῖ, 12,000 ἐν Λεβαδείᾳ, 10,000 ἐν Ὀρχομενοῖς, 8,000 ἐν Χαίρωνειᾳ, 3,000 ἐν Πέτρῳ τῆς Λεβαδείας καὶ 2,000 ἐν Λακεδαίμονι.

Ἡ κατὰ στρέμμα παραγωγὴ ἀνέρχεται περίπου ὡς ἐξῆς· ἐν Ἐπιδαύρῳ Λιμηρᾷ εἰς ὀκάδας 42½, ἐν Ἀγυῖαι εἰς 17½, ἐν Ἀργεῖ εἰς 30, ἐν Λεβαδείᾳ εἰς 100 καὶ ἐν Λακεδαίμονι εἰς 25, ὥστε ἡ παραγωγὴ τοῦ Βάμβακος ἐν Ἑλλάδι ἐν τοῖς εἰρημένοις τόποις, ἐν οἷς καλλιεργεῖται, ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὄρον ἐφ' ἐνὸς στρέμματος εἰς 72 ὀκάδας, τὸ δὲ σύνολον τῆς ἐτησίως παραγωγῆς εἰς ὀκάδας 4,117,500 ἧτοι 15,000 ἐν Θήβαις, 712,000 ἐν Ἐπιδαύρῳ Λιμηρᾷ, 10,500 ἐν Ἀγυῖαι, 30,000 ἐν Ἀργεῖ, 3,300,000 ἐν Λεβαδείᾳ καὶ 50,000 ἐν Λακεδαίμονι.

Ὀλόκληρον τὸ παραγόμενον ποσὸν τοῦ βάμβακος καταναλίσκεται ἐν τῷ τόπῳ τῆς παραγωγῆς, κατασκευαζομένων ἐνδυμάτων καὶ ἄλλων εἰδῶν οἰκιακῆς χρήσεως, οἷον ἐφαπλωμάτων, στρωμνῶν κτλ., μόνον δὲ ἐκ τοῦ ἐν Λεβαδείᾳ παραγόμενου ποσοῦ περὶ τὰς 600,000 μεταποιοῦνται κατ' ἔτος εἰς νήματα ἐν τοῖς ἐγγχωρίοις κλωστηρίοις, τὰ ὅποια ἐκτός μικρᾶς ποσότητος κατεργαζομένης ἐπιτοπίως, ἀποστέλλονται εἰς τὰ ὑφαντουργεῖα τοῦ Πειραιῶς, τοῦ Βόλου, τῆς Σύρου, τῆς Χαλκίδος καὶ τῆς Στυλίδος. Γίνεται δὲ καὶ ἐπουσιώδης τις ἐξαγωγὴ ἐκ τῶν νημάτων τούτων εἰς τὴν Τουρκίαν.

Ἡ ποιότης τοῦ ἑλληνικοῦ βάμβακος εἶνε γενικῶς μᾶλλον καλὴ καὶ τὸ χρῶμα λευκόν. Ἐν Λεβαδείᾳ ἡ ποιότης τοῦ ἐνύδρου (ποτιστικοῦ) εἶνε ἀρίστη. Ὁ σπόρος εἶνε ἐγγχώριος, λαμβανόμενος ἐξ αὐτῆς τῆς ἐγγχωρίου παραγωγῆς καὶ πρὸ πάντων ἐκ Λεβαδείας, ἀλλ' ἐν Λεβαδείᾳ γίνεται χρῆσις καὶ σπόρου Ἀμερικανικοῦ. Ἡ καλλιεργεῖα διεξάγεται λίαν στοιχειωδῶς· ἐκχεροῦται ὁ ἀγρὸς ἀροτριούμενος δις ἢ τρίς, σπείρεται καὶ σκαλιζέται. Εἰς τὰ μὴ ποτιστικὰ (ξηρὰ) μέρη ἀρδεύεται ὁ ἀγρὸς ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος. Εὐθύς ὡς ἀνοιξῶσι τὰ κάρυκα, ἄρχεται ἡ συγκομιδὴ ἧτις γίνεται διὰ τῶν χειρῶν,

Ὡς πρὸς τὴν πιθανὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς, δύναμαι νὰ εἶπω, καθ' ἄς ἔχω πληροφορίας, ὅτι ἐν Θήβαις οὐδεμία προσδοκᾶται αὔξησις. Ἐν Ἐλει τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς ὑπάρχουσι γαῖαι ἀπέραντοι καὶ παχεῖαι διαρκῶς ὑπὸ τοῦ Εὐρώτα ἀρδευόμεναι, συγκρατοῦσαι ἐπομένως ἱκανὴν ὑγρασίαν καὶ κατὰ τὸ θέρος. Τοιαῦται

γαῖαι, διὰ τε τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ ποιὸν αὐτῶν, ὑπόβοθουσι καὶ ἐνθαρρύνουσι σπουδαίως τὴν αὔξησιν τῆς παραγωγῆς. Ἐν Δωτίῳ τῆς Ἀγυῖας ἡ καλλιεργεῖα ἐλαττοῦται ὀσημέραι, μὴ ἀποβαινούσης ἱκανοποιητικῆς τῆς ἀποδόσεως. Ἐπίσης καὶ ἐν Κασθαναίᾳ οὐδεμία προσδοκᾶται αὔξησις. Ἐν Ἀργεῖ δύναται ν' αὔξησῃ μεγάλως ἡ παραγωγὴ καὶ ν' ἀποδώσῃ περὶ τὰς 120 ὀκάδας κατὰ στρέμμα, ἐὰν αἱ γαῖαι καταστῶσι ποτιστικαὶ καὶ γίνῃ χρῆσις Ἀμερικανικοῦ σπόρου, διότι τὸ ἔδαφος ἐκεῖ εἶνε εἰς ἄκρον πρόσφορον εἰς τὴν καλλιεργεῖαν τοῦ βάμβακος. Ἐπίσης πρόσφοροι εἰς τὴν καλλιεργεῖαν τοῦ βάμβακος εἰσὶν αἱ γαῖαι ἐν Λεβαδείᾳ καὶ Λακεδαίμονι, ὥστε διὰ καταλλήλου καλλιεργείας δύναται νὰ ἐπέλθῃ καὶ αὐτόθι σπουδαία τῆς παραγωγῆς αὔξησις.

Ἡ δαπάνη τῆς κατὰ στρέμμα παραγωγῆς ὑπολογίζεται ἐν Θήβαις εἰς δραχ. 10, ἐν Ἐλει εἰς 5, ἐν Βοιαιῖς εἰς 15, ἐν Δωτίῳ εἰς 15, ἐν Κασθαναίᾳ εἰς 10, ἐν Ἀργεῖ εἰς 8, ἐν Λεβαδείᾳ εἰς 15 καὶ ἐν Λακεδαίμονι εἰς 8, ὥστε κατὰ μέσον ὄρον ἡ δαπάνη τῆς παραγωγῆς τοῦ βάμβακος ἐν Ἑλλάδι ἀνέρχεται εἰς δραχμὰς 10.75 κατὰ στρέμμα.

Συμπεράινων κρίνω εὐκλικρον νὰ παρατηρήσω ὅτι, πλοῦσαι ὄντες γινόμεθα πτωχοί, διότι ἐν τῷ παιδίῳ τῆς παραγωγῆς πρᾶπτομεν ἐλάχιστα ἢ ὅσα ἡδυνάμεθα νὰ πράξωμεν, οὐδὲν ἐπινοοῦμεν πρακτικόν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατατριβόμεθα εἰς σχέδια καὶ γνώμας.

Σ. Π. Σκιαδάς

Η 14 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Σήμερα Ἐκεῖνου ποῦ ἔπλασε τὴ χρῖστη
Τὸ τίμιο ζύλο ἔφερεν νικηφόρο
Ὁ Μέγας Βασιλεὺς, καὶ ἀνοσφόρο
Ὁ Πατριάρχης στὸν ἄμβωνα εἶχε στήσει.

Καὶ σήμερα τὸ πνεῦμα εἶχε ἀφῆσει
Εἰς τὸ κρεβάτι τὸ θανατηφόρο
Τὸ σῶμα τὸ σεπτὸ ποῦ διαφνοφόρο
Στὰ σπλάχνα τῆς ἢ Ἰταλία εἶχε ἀναστήσει...

Χριστός, Δάντης! — Κι' οἱ δύο κατατρεγμένοι
Ἄπ' τοὺς λαοὺς ποῦ ἤλθαν νὰ φωτίσουν,
Τὴν ἴδια τύχη ἐλάβαν δοξασμένοι.

Τὸν Ἐνα ὅπου ἤθελαν νὰ ἀτιμῆσουν
Γιὰ Θεὸ τῆς τὸν δέγτηκ' ἢ Οἰκουμένη
Ἡ γενεαὶς τὸν ποιητῆ⁸ νὰ τιμῆσουν.

Ἰω. Καλοῦτσης

Πρόκειται διὰ τὴν γνωστὴν περίεργον σύμπτωσιν τοῦ θανάτου τοῦ ὑπάτου ποιητοῦ τῆς Ἰταλίας Δάντου, συμβάντος τὴν 14 Σεπτεμβρίου 1321, κατὰ τὴν ἴδιαν ἡμερομηνίαν τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῶν Ἱεροσολύμων ὃν εἶχε λάβει ἐκ νέου ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος ἀπὸ τὸν βασιλεῖα τῶν Περσῶν Χοσρόην, ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων.

ΑΝΤΙ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

Μαζή με την πτώσιν των φύλλων του φθινοπώρου και τον τρυγητόν και την ποικιλίαν του ούρανού την παρατηρουμένην κατά την μελαγχολικὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐσημειώθησαν ἀναμφιβόλως πλείστα ὅσα σοβαρὰ γεγονότα.

Ἔχομεν τὴν ἀπροσδόκητον δολοφονίαν τοῦ ἀμερικανοῦ προέδρου Μάκ-Κίνλεϋ, τὴν τραγικότητα τοῦ ὁποίου δὲν ἄφησε νὰ αἰσθανθῶν κατὰ βάθος οἱ Ἕλληνες, ἡ ἐπίσκεψις τῶν Ρουμάνων φοιτητῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξετρελλάθησαν κυριολεκτικῶς Ρουμάνοι καὶ Ἕλληνες. Ἐπίσης μίαν ἀπώλειαν ἐπιστημονικὴν, τὸν θάνατον τοῦ ἱατροῦ μας Γαλβάνη καὶ τοῦ ἀποκτήσαντος φήμην εὐρωπαϊκὴν ὡς διασήμου χειρουργοῦ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου ἡ νεωτέρα Ἑλλάς ἀποστερεῖται μίᾳ τῆς μοναδικῆς ἐπιστημονικῆς δόξης. Οἱ Ἀρμένιοι φαίνεται πῶς ἔχουν τὴν τύχην τῶν σταφυλῶν νὰ κόπτωνται καὶ νὰ σφάζονται χωρὶς σχεδὸν ν' ἀκουσθῆ ἢ φωνῆ των. Καὶ διὰ νὰ μὴ τύχη καὶ συγκινηθῶμεν ἀπὸ τὰς τραγικὰς περιγραφὰς τοῦ τρυγητοῦ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου, οἱ Τούρκοι ἐθεώρησαν καλὸν νὰ παραβιάσουν τοὺς ταχυδρομικοὺς φακέλους καὶ ν' ἀφαιρέσουν τὰς ἐκθέσεις τῶν ἐκεῖ ζιένων προζιένων. Καὶ δὲν ἤμποροῖ κανεὶς παρὰ νὰ θαυμάσῃ τὴν πολιτικὴν τοῦ Σουλτάνου, ὁ ὁποῖος μετ' ὅλους τὰ βάζει καὶ ὅλους ἐξαπατᾷ. Τὸ τηλεγράφων τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Πύλην διὰ τὴν πληρωμὴν ὑπερόγκου ποσοῦ, καταντᾷ νὰ νομιζῆ κανεὶς πῶς ἐστάλη ὡς ἔγγραφον μετ' ἑλληνικὸν ταχυδρομεῖον, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπεδόθη εἰσέτι. Ἡ Ρωσσία διαμαρτύρεται μυστικῶς τῷ τρόπῳ διὰ τὴν σφαγὴν τῶν Ἀρμενίων. Ἡ Ἀγγλία ἀπειλεῖ βομβαρδισμόν ἐν Κοουεϋτ. Ἐν συνόλῳ ἡ ἀπαισία κατὰστασις ἐν Ἀλβανίᾳ, Μακεδονίᾳ καὶ Ἀρμενίᾳ κάμει νὰ πιστεύουν διὰ μίαν φεράν ἀκόμη, ὅτι πλησιάζομεν εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ἐξ ἄλλου δὲ οἱ ἡρωϊκοὶ Μπόερς ἤρχισαν πάλιν ν' ἀκούωνται καὶ νὰ θαυματουροῦν καὶ φαίνεται πῶς οἱ Ἀγγλοὶ ἐν τῷ Τράνσβααλ πολὺς ἀκόμη ἀμαρτίας ἔχουν νὰ πληρώσουν.

Δύο εἶναι ὅμως τὰ μεγαλύτερα κακὰ δι' ἡμᾶς ποῦ μᾶς ἐπαπειλοῦν. Ἡ πανώλης, ἡ ὁποία μᾶς κάμνει κόρτε ἀπὸ τὴν Νεάπολιν καὶ ἂν τύχη καὶ μᾶς ἐπισκεφθῆ, Κύριος εἶδε τί θὰ γίνωμεν, χωρὶς κατηρτισμένην ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν, ὅπως τὰ ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ κράτη καὶ δεύτερον ἡ ὕψους τοῦ συναλλάγματος, ἡ ὁποία ἐμβάλλει εἰς σοβαρὰς σκέψεις ὅλους τοὺς τραπεζίτας μας, τὴν κυβερνητικὴν καὶ τοὺς ἐμπόρους μας.

ΕΥΤΡΑΠΕΛΑ

Ὁ κ. Μ* ἀπέκτησε δίδυμα, τὸ εὐτυχὲς δὲ τοῦτο γεγονός σπεύδει νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τοὺς γονεῖς του διὰ τοῦ ἐξῆς ἐπιστολίου :

«Ἐν βία σᾶς ἀναγγέλλω ὅτι ἡ Ἑλένη ἐγέννησε σήμερον δίδυμα. Προσεχῶς πλείοτερα.

Τὸ ἀκόλουθον λίαν χαρακτηριστικὸν ἀνέκδοτον διηγούνται περὶ τοῦ κ. Δ*, ἀνδρὸς εἰς ἄχρον φιλανθρώπου.

Ἐἶγε μεταβῆ παρὰ τινι τῶν πλουσίων ἵνα τοῦ ζητήσῃ συνδρομὴν ὑπὲρ πτωχῆς τινος καὶ ἀναξιοπαθούσης οἰκογενείας, ἀλλ' ὁ πλούσιος εἰς κακὴν ὥραν εὐρισκόμενος, τὸν ἀποπῆρε μετ' ἄλλο τρόπον προσβλητικόν.

— Κύριε, λέγει ἀξιοπρεπῶς ὁ Δ*, ἡ προσβολὴ εἶνε δι' ἐμένα. Τώρα διὰ τοὺς πτωχοὺς, σᾶς παρακαλῶ.

Ἄπειθός τις, ἀπειλούμενος ἀπὸ πολλοῦ νὰ ξυλοκοπηθῆ ὑπ' ἄλλου, ὅτε τέλος ἡ ἀπειλὴ ἐξετελέσθη, ἔβαλε στεναγμὸν ἀνακουφίσεως εἰπόν· «Ἄ ! τέλος πάντων καλλίτερα ἔτσι, ἀδελφέ· ἐγλύτωσα ἀπὸ τὸν καθημερινὸν ἐκεῖνο φόβο ποῦ δὲν μ' ἄφινε νὰ ἡσυχάσω.

— Νίκο, πότε καθίζετε ἐς τὸ τραπέζι διὰ τὸ γεῦμα ; ἡρώτα χαμηλοφώνως ὁ φιλάργυρος Μ* τὸν μικρὸν υἱὸν τοῦ φίλου του, παρ' ὃ εὐρίσκετο εἰς ἐπίσκεψιν.

— Ἡ μαμὰ εἶπεν ὅταν φύγῃς.

Ἡ Κυρία πρὸς τὴν ὑπηρετρίαν :

— Σοφία, κύτταξε φέξε ἐς τὸν κύριον λοχαγὸν νὰ καταβῆ τὴν σκάλα, μὴν τύχη καὶ παραπατήσῃ.

— Μὰ, Κυρία, ὁ κύριος λοχαγὸς μοῦ σβύνει πάντοτε τὸ κερί ὅταν καταβαίη.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Διὰ τὸ συναγί, ἐξαίρετον ἱατρικὸν εἶνε νὰ λαμβάνετε τὸ ἐξῆς μίγμα : Ἀντιπυρίνης καὶ βαρικοῦ ὀξέος ἀνὰ 2 γραμμ. Τανίνης καὶ βισμουθίου ἀνὰ 5 γραμμ.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Κηλίδες οἰουδήποτε ἐλαιοχρωματισμοῦ ἐξαλείφονται διὰ πλύσεως μετὰ καθαρὸν τερεβινθέλαιον. Τὰ ὑφάσματα ἢ οἰονδήποτε ἄλλο ἀντικείμενον ἐκτίθενται ἔπειτα ἀπλῶς εἰς ξήρανσιν.

ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ

Ὁκτώβρης καὶ δὲν ἔσπειρες ὀκτῶ σωροὺς δὲν ἔκανες.

Τοῦ ἀγιοῦ Λουκᾶ σπείρε τὰ κουκιά.

Ἄη Δημητράκη, μικρὸ καλοκαιράκι.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΟΦΙΑ

Ἄδύνατον πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον πάντα καλῶς ποιεῖν.

Ξενοφῶν

Ἄνθρωπος ὢν μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης.

Μένανδρος

Ὁ καλὸς καὶ φιλόπνοος νέος Ν. Βέης ἀγγέλλει τὴν ἐκδόσιν ἱστορικῶν μελετημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον :

« Α Ρ Κ Α Δ Ι Κ Α »

Ἢελεὶ δὲ ἐκδίδει ταῦτα κατὰ τεύχη.

Τὸ ἐκδιδόμενον περιοδικὸν ΜΟΥΣΕΙΟΝ θέλει γίνεαι ἡμερησίᾳ ἐφημερίς ὑπὸ τὸν τίτλον : **Φρουρός.**

Αἰτούμεθα συγγνώμην παρὰ τῶν κ. κ. συνδρομητῶν μας διὰ τὴν καθυστέρησιν τοῦ φύλλου τῆς 15 Σεπτεμβρίου, γενομένης ἕνεκεν τῆς ἐκδόσεως κητεπειγόντων διδακτικῶν βιβλίων ἐν τῷ τυπογραφεῖῳ ἡμῶν, διὰ τοῦτο τὸ πρῶτον φύλλον 1ης Ὀκτωβρίου ἐξεδόθη διπλοῦν.